Europos LIETUVIS

Nr. 13-14 (2098-99) Londonas, 1990 m. balandžio 6 d. XLIV

LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO LAIŠKAS

Kovo 29 d. iš Oslo, Norvegijos, į Londoną atvyko Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos deputatė, Lietuvos Respublikos Ministerės Pirmininkės padėjėja Laima Liucija Andrikienė su Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Pirmininko Vytauto Landsbergio laišku Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės Ministerei Pirmininkei Margaret Thatcher. Ministerė Pirmininkė Laimos Andrikienės nepriėmė, nesusitiko su ja pokalbiui nei kiti Britų vyriausybės ministrai. Po pakartotinų pastangų laišką priėmė, štai jo turinys.

Miela ponia Ministre Pirmininke:

1990 m. vasario 24 d. po lygiateisiškai įvykusios, daugpartinės kampanijos, Lietuvos žmonės, pirmą kartą nuo 1940 m. Lietuvos valstybingumo netekimo, dalyvavo rinkimuose, kuriuose išrinko savo tautos atstovus. Pasibaigus paskutiniam rinkimų turui, 1990 m. kovo 10 d., Lietuvos žmonių reikalavimas tapo aiškus ir nepalaužiamas — neatidėliotinas Lietuvos Respublikos atstatymas, pripažintas *de jure* Didžiosios Britanijos 1921 m., bei pagrindinių žmogaus, ekonomikos ir politikos teisių, paskelbtų pirmoje 1920 m. gegužės 15 d. Lietuvos Konstitucijoje, įsigalėjimas Lietuvos teritorijoje.

1990 m. kovo 11 d. Lietuvos žmonių atstovai susirinko Aukščiausios Tarybos rūmuose, Lietuvos sostinėje — Vilniuje, ir, reikšdami tautos valią, iškilmingai paskelbė Lietuvos Respublikos atstatymą, jos *de jure* testinumo nuo 1940 m. pagrindu. Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba, ir 1977 m. TSRS Konstitucija ir kiti tarybiniai įstatymai buvo paskelbti negaliojančiais Lietuvos atžvilgiu. Tiktai tie tarybiniai įstatymai, kurie neprieštaravo Lietuvos Respublikos Laikinąjam Įstatymui buvo laikomi galiojančiais. Šie įstatymai bus peržiūrimi ir pakeičiami lietuviškais įstatymais, būsimų įstatyminių peržiūrų ir svarstymų pasekoje.

Aš buvau Lietuvos Aukščiausios Tarybos prašomas perduoti Jums bei Didžiosios Britanijos žmonėms reikšmingiausius dokumentus, priimtus 1990 m. kovo 11 d. Ypač pastebėsite, kad Lietuvos valstybė pabrėžia jos griežtą laikymasi pasauliniai priimtais tarptautinės teisės principais, pripažįsta Helsinkio Baigiamojo Akto Lietuvoj gyvenančių žmonių bei tautinių bendrijų teises.

Ponia Ministre Pirmininke, jau praėjo vos ne penki dešimtmečiai, kai priespaudos ir tamsos šešėlis nusileido ant Lietuvos Krašto ir žmonių, kaip pasekmė neteisėtos ir morališkai smerktinos Nepuolimo Sutarties su slaptais protokolais, sudarytos Adolfo Hitlerio ir Josefo Stalino 1939 m. rugpjūčio 23 d. Tame laikotarpy, iš Lietuvos žmonių buvo atimtos beveik kiekviena pagrindinė žmogaus teisė, išsaugota Pasaulinėje Žmogaus Teisių Deklaracijoj. Pradedant 1940 m. birželio mėn., šimtai tūkstančių lietuvių, įvairaus amžiaus, profesijos ir kilmės, buvo tremiami į Sovietų Sąjungą; mūsų mokyklos ir bažnyčios uždaromos; mūsų ūkiai ir žemė niokojama; mūsų aplinka nuodijama įmonių, kurioms mes mažai turėjome įtakos; ir mūsų sūnūs krito karo laukuose toli už mūsų krašto ribų.

Nepaisant šių ypatingų sunkumų, ir svetimos politinės sistemos nesilpnėjančių pastangų sunaikinti Lietuvos žmonių religines ir dvasines vertybes, lietuvių tauta išsilaikė. Kiekvienoje lietuviškoje širdyje degė noras laisvei, teisingumui ir taikai.

Daugeliui mūsų žmonių įkvepia vilties ir drąsos tai, kad daugelis Europos kraštų, Europos Taryba ir Europos Parlamentas pakartotinai yra pabrėžę 1940 m. Lietuvos per TSRS aneksijos ir okupacijos pripažinimą. Šiandien, kai žmogaus laisvių išsivystymo galimybė daugumai lietuvių tampa tikrove, Lietuvos žmonės tikisi Jūsų valstybės paramos politiniam, ekonominiam ir aplinkos atnaujinimo procese, kuris pastaruoju metu įsisiūbavo mūsų krašte.

Ponia Ministre Pirmininke, Lietuvos žmonės ir jos Aukščiausioji Taryba pavedė mane perduoti Jums šilčiausius sveikinimus ir geriausius linkėjimus. Visiem Sovietų Sąjungos ir Europos žmonėms mūsų valstybė ištiesia draugystės ranką. Aš nuoširdžiai tikiuosi, kad Didžiosios Britanijos žmonės toliau parems ir tvirtins Lietuvos žmonių teisę į laisvę, kilnumą ir apsisprendimą.

Nuoširdžiai Jūsų
Vytautas Landsbergis
Lietuvos Respublikos
Aukščiausios Tarybos Pirmininkas
Vilnius, 1990.III.23 d.

Su Kristum į Prisikėlimo Garbę

Velykos, švenčiamos pavasarį, visuomet yra perpildytos džiaugsmu ir naujo gyvenimo viltimi. Gėlių spalvingume, jų kvapume bei atbudusių vabzdžių ūžesyje, mes tiesiog jaučiame naują gyvybę.

Šiam naujos gyvybės prasiveržimui krikščionybė suteikė gilesnę dimensiją. Kristus, kentėjęs ir miręs kaip sužalotas žmogus, grįžo į gyvenimą išaukštintas, kad daugiau nebemirtų ir jį įtikėjusiems užtikrintų laimingą amžinybę: „Aš esu prisikėlimas ir gyvenimas. Kas tiki mane, nors ir numirtų, bus gyvas". (Jn.11,25)

Mūsų gyvenimo kelias yra labai panašus į žemiškąjį Kristaus kelią. Mes vargstame ir kenčiame, esame nesuprasti ir apšmeižti, gundomi rūpintis vien „duona" ir nepaisyti moralinių, o kartais ir fizinių dėsnių, akiplėšiškai pasikliaujant, jog Dievas nedaleis, kad užsigautume kojas į akmenį". Esame gundomi pelnytis populiarumą ir garbę krikščioniškų principų ir sąžinės sąskaiton. (Mt.4,3-10)

Išaukštintas Kristus, po kančios, mirties ir prisikėlimo grįžo į dangų, bet sykiu pasiliko ir pasaulyje. „Nepaliksiu jūsų našlaičiais — ateisiu pas jus. Aš gyvensiu ir jūs gyvensite". (Jn.14,16-19). Prisikėlęs Kristus pasiliko krikščioniškoje bendruomenėje — Bažnyčioje, kaip amžinosios gyvybės šaltinis, teikdamas antgamtinę vertę mūsų darbams, kančiai bei maldoms ir užtikrina būsimąjį prisikėlimą. „Kas valgo mano kūną ir geria mano kraują tas pasilieka manyje ir aš jį prikelsiu paskutiniąją dieną". (Jn.6,54-56)

Mes skleidžiame Kristaus tiesą, šviesą ir meilę, kai rodome gerumą ir atlaidumą vienas kitam, kai siekiame socialinio tesingumo ir praktikuojame veiklią meilę; kai su pasitikėjimu priimame Dievo valią, nors pilnai ir nepajėgiame jos suprasti.

Blogį jautriau jausdami negu gėrį, kartais mums atrodo, kad Kristaus dvasia yra neveikli krikščioniškoje bendruomenėje, kad nedaro įtakos į tautų kultūrą ir socialinį — moralinį gyvenimą. Jo įtaka kontrastiškai išryškėja, kai sugretiname krikščioniškas tautas, nors ir labai paveiktas sekuliaristinio humanizmo, su ateistinio komunizmo „kultūroje" išauklėta visuomene, jų „herojus", apdovanotus Lenino ordinu už išdavimą savo tėvų ir brolių su mūsų Nijolėm, „džiaugsmingai einančiom į vergiją, kad kiti galėtų laisvai gyventi" ar su Petrais Paulaičiais, po 35 metų Gulago, pasiryžusiais kentėti dar kitus 35, „kad nors kelių Lietuvos jaunuolių širdyse neužgestų meilė Dievui, Tiesai ir Tėvynei". (Gerojo Dievo Globoje p.24)

Kančia, ypač moralinis blogis visuomet liks nesuprantama paslaptimi. Tik „Dievui vienam yra žinomas kančios reikale kelias, kurį Jis leidžia ir teikia jėgų juo eiti", sako Petras Paulaitis, laisvės kovotojas, 35 metus kentėjęs Sibiro lageriuose (G.D.G. p. 74).

Dievo Sūnus galėjo be kančios pelnyti žmonijai amžinąjį gyvenimą, bet Jis pasirinko Įsikūnijimo — Kristaus Žmogaus — kelią. Jis gimė gyvulių užvėjoje, pakėlė tremtį svetimame krašte, pelnėsi duoną staliaus amatu, pergyveno tautos atmetimą ir draugo išdavystę, mirė tarp dviejų žmogžudžių. „Argi Mesijas neturėjo viso to iškentėti ir įžengti į savo garbę?" klausė prisikėlęs Kristus dėl Jo tragiškos mirties nuliūdusių mokinių. (Lk.24,26)

Pasirinkę Kristų savo „keliu, tiesa ir gyvenimu" mes ir mūsų tauta per vargą ir kančią viltingai einame į prisikėlimo garbę. Einame šiuo Kristaus keliu ne vien dėl savo pačių būsimos garbės. Auka ir malda padedame ir kitiems viltis laimingos amžinybės. „Dabar aš džiaugiuos savo kalėjimais už jus ir savo kūne papildau, ko dar trūksta Kristaus vargams dėl jo kūno, kuris yra Bažnyčia" (Šv. Pauliaus Koloso krikščionims 1,24)

Visiems, išeivijoje ir tėvynėje, linkiu prasmingai išgyventi ir džiugiai atšvęsti istorinį Kristaus, bei būsimąjį savo asmeninį ir tautos prisikėlimą. Džiugių Šv. Velykų!

Vysk. Paulius A. Baltakis, O.F.M.

DBLS PIRMININKAS AIRIJOJE

DBLS pirmininkas Jaras Alkis drauge su Imantu Liegiu (latviu) Pabaltiečių Santalkos atstovu lankėsi Airijos Respublikos Užsienio Reikalų ministerijoje ir dalyvavo pasikalbėjime su John Biggar, Airijos Politinio skyriaus Užsienio departamento vedėju ir jo padėjėju Amon Delaney, dėl Lietuvos Respublikos pripažinimo ir Latvijos bei Estijos valstybių atstatymo.

Pabaltiečių atstovai papasakojo apie savo kraštų siekimus, Lietuvos Respublikos padėtį ir kitų valstybių pripažinimo svarbą bei skubotumą.

Airijos atstovai priminė, kad Airijos vyriausybė Lietuvos, Latvijos ir Estijos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą nepripažįsta, tačiau bent šiuo metu negali Lietuvos Respublikos pripažinti, nes Lietuvos vyriausybė nėra pilna savo krašto šeimininkė ir negali garantuoti savo valstybės sienų.

Toliau pabaltiečių atstovai prašė, kad Airijos vyriausybė, kuri šiuo metu pirmininkauja Europos Tarybai, dėtų pastangas sustabdyti Sovietų Sąjungos vykdomą Lietuvoje smurtą ir remtų lietuvių tautos siekimus.

Airijos atstovai pareiškė, jog jie tikisi, kad esama padėtis Lietuvoje bus išpręsta derybomis, o ne smurtu.

Jaras Alkis taip pat aplankė „Irish Times" laikraščio redakciją ir du kartus pasirodė Airijos TV žinių programoje.

ELR

LIETUVOS PARLAMENTARAI VAKARUOSE

Norvegijos Užsienio reikalų ministerijai pakvietus, praeitą savaitę iš Vilniaus į Vakarus buvo atvykusi Lietuvos parlamentarų grupė, vadovaujama Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Užsienio reikalų komisijos pirmininko Emanuelio Zingerio.

Lietuvos pasiuntiniai buvo oficialiai ir šiltai priimti Norvegijos užsienio reikalų ministerijoje. Po ilgo ir labai malonaus pokalbio garbingieji norvegai oficialiai pasiūlė pasinaudoti neitralia Norvegijos teritorija dviejų nepriklausomų valstybių — Lietuvos Respublikos ir Tarybų Sąjungos — taikioms dvišalėms deryboms vesti.

Vėliau Lietuvos parlamentarai išvyko į Daniją ir Švediją.

Lietuvos Respublikos vyriausybei atstovauti į Londoną buvo atvykusi nepriklausomos Lietuvos parlamento deputatė ir ministrės pirmininkės padėjėja Laima Andrikienė, kurią oficialiai priimti buvo žadėta ir Didžiosios Britanijos Užsienio reikalų ministerijoje. Deja, čia tebuvo sudaryta vien galimybė įteikti oficialų nepriklausomos Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos pirmininko V. Landsbergio laišką Didžiosios Britanijos vyriausybės vadovei M. Thatcher. Šiek tiek anksčiau tuo pačiu adresu buvo įteiktas ir Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungos kreipimasis.

Abiejuose oficialiuose raštuose visų Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių lietuvių vardu buvo išreikšta padėka Didžiosios Britanijos vyriausybei už ilgametę Pabaltijo okupacijos Nepripažinimo politiką, kuri labai smarkiai padėjo lietuvių tautai išlikti sovietinio genocido laikais. Apgailestaujant buvo pabrėžtas keistas delsimas oficialiai pripažinti pirmąkart po 50 metų laisvai ir legaliai išrinktą Lietuvos vyriausybę ir jos priimtus valstybinius aktus. Būtent, toks oficialiai Didžiosios Britanijos vyriausybės išreikštas požiūris būtų logiška jos 50 metų politikos tąsa.

Lietuvių Namuose Londone surengus spaudos konferenciją, dalyvavo stambiausių britų laikraščių atstovai.

Įgaliotoji Lietuvos Respublikos deputatė L. Andrikienė plačiai nušvietė situaciją Lietuvoje. Ji papasakojo apie taikiai ir intensyviai nepriklausomos Lietuvos vyriausybės formuojamus įstatymus, apie giliai vieningą dvasinį Lietuvos žmonių susitelkimą savo neprikalusomybei saugoti ir apie tolydžio augantį besiplečiančios Sovietų ginkluotos intervencijos barbariškumą. Lietuvos žmonių vardu paprašė kuo plačiau paremti į nepriklausomybę ir neitralumą įžengusios lietuvių tautos ir jos teisėtos vyriausybės žingsnius.

ELRaa

Lietuvos Respublikos prezidentas V. Landsbergis ir Krašto apsaugos komisijos pirmininkas Z. Vaišvila Parlamento rūmuose Vilniuje. Nuotrauka: R. Eidukevičiaus

LIETUVOJE

Sveikinimai M. Gorbačiovui

M.Gorbačiovą išrinkus Sovietų Sąjungos prezidentu, jį telegramomis pasveikino Lietuvos Respublikos Prezidentas V. Landsbergis ir Ministrų Tarybos pirmininkė profesorė Kazimiera Prunskienė. Pastarosios telegramoje buvo pasakyta, jog Lietuvos vyriausybė tikisi „jautraus ir geranoriško Jūsų požiūrio į suverenios Lietuvos nutarimus. Lietuvos respublikos vyriausybė nori palaikyti stabilius savitarpiškai naudingus santykius su TSRS ir to paties tikisi iš TSRS."

Gydytojo parama

Brukdeilio medicinos centro mokslinio tyrimo direktorius prof. Jonas Gintautas pranešė iš New York į Vilnių, kad jis norėdamas paremti nepriklausomybę atkūrusią Lietuvą — savo tėvų žemę, nupirko už 50 tūkst. dolerių savo asmeninių santaupų medicininės aparatūros, kuri bus Lietuvos žvejybos laivais, atplaukusiais į Bostoną, pargabenta į Lietuvą.

Prof. J. Gintautas jau ir anksčiau yra parėmęs Lietuvos mediciną — Vilniaus universiteto medicinos fakultetui nupirkęs įvairios aparatūros, gydymo ir profilaktikos įstaigoms — AIDS diagnostikos reagentų.

Nauji deputatai

Respublikos rinkiminė komisija pranešė, kad Jurbarko apygardoje perskaičiavus balsus į AT buvo išrinkta Tremtinių sąjungos pasiūlyta kandidatė Laima Andrikienė.

Kovo 7—8 dieną vyko pakartotiniai balsavimai penkiolikoje apygardų. Tokiu būdu į AT jau išrinkta 130 deputatų. Balandžio 7 dieną įvyks pakartotiniai rinkimai dar aštuoniose apygardose. Rinkimų rezultatai dar tikslinami trijose apygardose. Galutinis AT deputatų skaičius bus 141.

Naujas Ministras

Vilniaus radijas pranešė, kad AT išrinko Kostą Birulį Lietuvos respublikos ryšių ministru.

Gyventojų statistika

„Tiesa" (III.10.) paskelbė 1989 metų Lietuvos gyventojų surašymo rezultatus. Pagal Lietuvos statistikos komiteto duomenis, 1989 m. sausio 12 dieną Lietuvoje buvo 3 674 802 nuolatiniai gyventojai. Miestuose gyveno 68, kaime 32 proc. respublikos gyventojų.

Lietuvoje tą dieną buvo 542 ilgaamžiai gyventojai — sulaukę 100 metų ir daugiau. Iš jų 120 vyrų ir 422 moterys. Tūkstančiui moterų tenka 898 vyrai.

Gyventojų skaičius pagal tautybes:
Lietuviai — 2924251 arba 79.6 proc.,
rusai — 344455 arba 9.4 proc.,
lenkai — 257994 arba 7.0 proc.,
baltarusiai — 63169 arba 1.7 proc.,
ukrainiečiai — 44789 arb 1.2 proc.,
žydai — 12392 arba 0.3 proc.,
totoriai — 5188 arba 0.1 proc.,
latviai — 4229 arba 0.1 proc.,
čigonai — 2718 arba 0.1 proc.,
vokiečiai — 2058 arba 0.1 proc.
karaimai — 189 arba 0.0 proc.

Be to Lietuvoje dar gyvena tokios tautybės: armėnai, uzbekai, moldavai, azerbaidžianiečiai, čiuvašai, kazachai, gruzinai, estai, tadžikai, mordviai, baškirai, osetinai, mariai, bulgarai, dudmurtai, graikai, rumunai, suomiai, karelai, komiai, korėjiečiai, kirkizai, lezginai, vengrai ir kiti.

Lietuvių, gyvenančių kitose sov. respublikose, skaičius:

RTFSR — 70,4 tūkst. Latvijoje — 34,6 tūkst., Ukrainoje —11,4 tūkst., Baltarusijoje — 7,6 tūkst.

Tirpsta komunistai

LKP CK antrasis sekretorius V. Beriozovas suteikė spaudai tokias žinias apie partijos narių skaičių: nuo XX suvažiavimo partijoje liko tik 42,5 proc. narių. Vasario 26 dieną partijoje buvo tik 84 958 nariai.

ESTŲ KRONA

Estijos banko direktorius Ostason suomių žinių agentūrai pareiškė, jog nuo šių metų gruodžio mėnesio sovietinis rublis Estijoje bus paskelbtas estiška krona. Estų kronos vertė iš pradžių bus lygi rublio vertei.

MENAS IR MUZIKA KAIZERSLAUTERNE

Kovo 4-tą Pfalco krašto galerijoje Kaizerslauterne atidaryta keturių Anglijos menininkų ,tarp jų, Londone gyvenančios Elenos Gaputytės, instaliacijomis vadinamų kūrinių paroda, kuri tęsis iki balandžio 16—tosios. Didžiulės galerijos salės ypač tinka masyviems meno darbams iš medžio, vandens, plieno, plasmasės, smėlio,drobės, elektros motoro, lempučių, aliuminijaus, laikraščių ir kitų medžiagų. Naujausias E. Gaputytės kūrinys — „Už spiegračio — Trofimovsko aukoms atminti" — sukurtas 89-tų ir 90-tų metų sandūroje. Jį sudaro ant balto pakilimo grupelėmis ir po vieną išdėstyta šimtinė nuo dešimties iki 58 centimetrų aukščio glazūruotų medžio kėglių, baltai spindinčių ledine arktikos šviesa. Prie sienos — sunkiai pasvirusi juoda gedulo vėliava. Prie jos iškabintos į anglų ir vokiečių kalbas verstos Dalios Grinkevičiūtės prisiminimų ištraukos, Raimundo Urbakavičiaus praeitą vasarą darytos Trofimovsko salų ir Lenos deltos nuotraukos. Visuma — tai įspūdingas ir graudus vaizdas.

Keturių dailę ar skulptūrą studijavusių menininkių paroda vadinasi „Perėjimai". 66 puslapių parodos kataloge taip pat spausdinamos ankstesnių jų darbų nuotraukos. Visos keturios menininkės priklauso Londono dailininkų susivienijimui „Diametras". Pfalco galerijos direktorė Fiedler-Bender kataloge rašo, kad jos pamėgina savo darbais išreikšti kokį nors asmeninį jausmą ar subjektyvų grožio idealą. Jos labiau stengiasi stebėtojui perteikti tai, kas jį patį veikia ar veikti galėtų, sudaryti jam galimybę dalytis mintimis, supratimu, svarstymais, kuriais remiasi mūsų gyvenimas, jo supratimas, ir mūsų buvimo sąlygos. Menininkėms bendros yra pastangos stebėtojus įtraukti į savo meno erdvę, tokiu būdu atrandant jam naujus mintijimo laukus.

Kritikas Mel Gooding apie parodos temą „Perėjimai" rašydamas kataloge, pažymi, kad vienas iš pagrindinių žmogaus vaizduotės istorijos įvaizdžių yra gyvenimo kaip kelionės. Daugelyje mitų tai kelionė be pabaigos, nes mirtis tėra anga į kitas avantiūras, perėjimas iš šios padėties į kitą. Todėl mūsų buvimas kiekvieną akimirką yra perėja; mes save vaizduojame klajokliais laike, keliaujančiais per amžinybės dykumas. Nėra jokios kultūros, kuri neturėtų perėjimo apeigų ir viena iš pagrindinių meno paskirčių visada buvo sukurti šventus tų apeigų ženklus ir kerus, pasakoti, perpasakoti ir, kai reikia, naujai sukurti tas sakmes, kurios užkoduoja perėjimų prasmes. Dvasinio skilimo ir prarasto tikėjimo, nesuvokiamo smurto, baisaus perkilnojimo laikais pasidaro reikalinga menui atlikti tas apeigas, kuriomis mes randame savo ėjimo per pasaulį prasmę. Gyvename tokiu laiku: kai bendruomenės naikinamos, jų istorinės kultūros išsklaidomos ir kalbos draudžiamos, nuvertinamos ir užmirštamos, kai gražios minties struktūros, kurios palaiko tikybas, tampa fantastiškumo ir žiaurių trėmimų bei išskyrimų pateisinimu; kai subtilūs tikėjimo raštai degeneruoja į priešingas dogmas. Šiais laikais menas gali būti atsiminimo forma, přimenanti mums tai kas kitaip būtų užmirštama: tuo ką jis liudija ir švenčia, menas pažymi perėjimus ir paženklina mūsų bendro likimo stotis, pažymi Mel Gooding. Jis nurodo, kad kažkas dabar vyksta šiuolaikiniame mene: atsisakoma asmeninės išraiškos, ryškėja kitas požiūris į meno medžiagas. Tai sudėtingas reiškinys, kurį sunku aptarti. Tai energijos manifestacija. Yra menininkų, kurie perima dalinai mediumo, dalinai burtininko vaidmenį, tampa istorijos tylėjimo klausytojais, ženklų aiškintojais, sakramento apeigų atlikėjais. Tokiems menininkams kūrinys tampa renginiu, reikšmingu daiktų pristatymu kitiems, veiksmu, kuris laikinai paženklina ir perkeičia vietas, kuriose jis vyksta. Menininkas, tai darydamas, nebėra privilegijuotų daiktų, bet įvykių ir apeigų kūrėjas, aiškina Gooding. Apie E. Gaputytės kūrinius jis rašo taip: „ Jos gražūs šviesos ir daiktų deriniai, jos atsargūs įrenginiai yra liudijimo ir išpirkimo veiksmai. Jos darbai primena baisiuosius praeito karo įvykius ir pasekmes: jie, virpančioje šviesoje šaukiasi teisingumo ar bent pasigailėjimo ir vilties, kur jos sunku turėti". Visų keturių moterų — Christine Merton, Diane Macclean, Rosie Leventon ir Elenos Gaputytės darbai — kartu sudaro sudėtingą ir nuostabų įvykį. Stebėtojai kviečiami skinti savą mintijimo kelią, per jų vaizduojamas erdves, stabtelėdami pakeliui apmąstyti, prisiminti ir švęsti, baigia savo pastabas kritikas Mel Gooding.

Parodą „Perėjimai" Kaizerslauterne surengė ir parėmė Londono Britų taryba, Frankfurto įmonė „Metallgesellschaft AG" ir kitos Vakarų vokiečių bei anglų įstaigos. Atidaryme kalbėjo Britanijos bei generalinis konsulas V. Vokietijoje Hartland—Swann. Koncerte Vytauto Bacevičiaus „Meditaciją", Felikso Bajoro „Raudą", Alban Berg ir dviejų japonų kompozitorių Kikuko Massumoto ir Kyoko Okada kūrinius fortepijonu skambino prof. dr. Raminta Lampsatytė iš Hamburgo. Tris japonijos viduramžių dainas atliko mecosopranas iš Frankfurto Kazuko Miura. Profesorė Lampsatytė parinko muziką, kuri puikiai įrėmino keturių menininkių kūrybą, išryškindama ir pabrėždama kai kuriuos jos motyvus.

Eglė Juodvalkė

SKAITYKITE VIENINTELĮ SAVAITRAŠTĮ VAKARŲ EUROPOJE!

Laisvalaikio mąstymai

VELYKOS

Daug ką girdėjau, mačiau, pergyvenau, daug skaičiau apie įvairius dalykus, bet pasiekęs savo gyvenimo sutemas, suvokiau kaip mažai težinau... Tai nėra mlonus jausmas...

Prieš keletą dienų pamąsčiau apie ateinančias Velykas. Daug praleidau Velykų Lietuvoj ir svetur. Nustebau kaip mažai apie jas težinau: net nežinau žodžio „Velykos" prasmės... Susigėdęs panorau sužinoti to žodžio prasmę, kurį savo gyvenime gal esu kartojęs tūkstančius kartų. Pažvelgiau į Lietuvių enciklopediją ir pasijutau geriau. Velykų klausimu rašęs kunigas J. Vaišnora, atrodo, taip pat nežinojo... Ten štai kas pasakyta: „Velykos — Kristaus prisikėlimui iš mirusiųjų paminėti šventė, viena didžiausių ir seniausių Bažnyčios švenčių." Man nauja mįslė: prie ko čia slaviškas žodis „Velykyj" — reiškęs didelis? Rusai gi Velykas vadina Pasha!

Keisti ir man nesuprantami dalykai ir su Velykų laiku. Kodėl Velykų šventė šokinėja tarp kovo 22 d. ir balandžio 25 d.,o Chambers'o Enciklopedija sako, o britiškosios velykos „šokinėja" tarp kovo 25 d. ir balandžio 21 d.?

Lietuviška Tarybinė Enciklopedija, aišku, net neužsimena apie Velykas...

Jezaus nukryžiavimo data taip pat, atrodo, neišpręsta. Žinoma esanti tik diena — penktadienis. Spėjami metai — AD 30. Prieš keletą metų Dr. Colin Humphies (Jesus College, Oxford), studijavęs šį klausimą įrodinėjo, kad nukryžiavimas įvyko AD 33, balandžio mėn. 3 d. apie 18 val. 20 min. (Šią teoriją rėmė ir Durham universiteto fizikas Dr. Richard Stevenson). Kaip jis tą nustatė?

Dr. Humphries savo įrodinėjimui rėmėsi šventraščiu, tvirtinančiu, kas nukryžiavimo dieną buvę tamsu nuo vidurdienio iki 15 val. Kituose raštuose jis radęs, kad laike nukryžiavimo mėnulis atrodė kraujuotas. Dr. Humphries surado, kad senovės rašytojai išsireiškimą „mėnuo virto krauju" vartojo mėnulio užtemimo nusakymui. Toks mėnulio užtemimas buvęs AD 33, balandžio 3 d.

K. Valteris

RAŠYKITE BRITŲ PARLAMENTARAMS

Šiuo kritišku Lietuvos Respublikai momentu, prašome visus D. Britanijos lietuvius kreiptis į savo parlamento atstovus (MP), rašant jiems šio turinio (ar panašius) laiškus:

Dear Mr/Mrs/Sir...
EARLY DAY MOTION 699
DECLARATION OF LITHUANIAN INDEPENDENCE

I appeal to you, in this great hour of need by the Lithuanian people, to support Early Day Motion 699, thereby indicating that the British people truly champion the right to self-determination and demokratic government for the people of Lithuania.

Yours sincerely (parašas)

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI

DAUGIAU RAŠYKITE APIE ĮVYKIUS LIETUVOJE

Kaip Lietuvoje, taip ir išeivijoje kiekvienas lietuvis yra susirūpinę įvykiais, kurie vyksta Tėvynėje. Kasdien svetima kalba surašytuose laikraščiuose išeiviai ieško žinių kaip laisvasis pasaulis reaguoja į atkurtąją Lietuvos Respubliką ir jos vadus. Anglų didžioji spauda apie tai rašo plačiai, net ištisus puslapius. Tačiau tik maža dalis išeivių pakankamai pramoko angliškai, kad galėtų pilnai suprasti apie ką ten rašoma. Tuo tarpu skaitantieji „Europos lietuvį" visi sugeba suprasti apie ką ten rašoma. Todėl aš manau, kad daugiau vietos jame turėtų būti skiriama įvykiams Lietuvoje aprašyti, o kiti rašiniai, nors ir įdomūs, bent laikinai, turėtų užleisti vietą informacijai ir rašiniams apie istorinius įvykius Lietuvoje.

J. Domeika, Anglija

Metraštis Nr. 12

Pranas Dom. Girdžius

ŠVENTO JURGIO IŠDAIGOS

I

Dieną Rapolo širdy buvo patižę: vakare pašalo, o ryte, kai šventas Jurgis atsikėlęs kyštelėjo be žalio lapo, tai širdis visai susitraukė į akmenį. Kibirkštys iš jos iššokdavo kaip iš titnago, kai Rapolienė jo paprašydavo ją lovoje ant antro šono apversti. Rapolienė tai sužinojo vieną rytą, kai, penkiolika metų vaikus perėjusi ir marinusi, pusryčiams gavo nedarytų barščių rasalo. Galva sutabalavo, ausyse sukaukė sirenos, akyse sutemo, paskui sužaibavo kaip per bombardavimą. Kai ji užsimerkė, jai rodėsi, kad iš už sąsparos kampo visas pūksdamas kažkas atrūžlina, paskui,užsikimšusi ausis, girdėjo, jog per gruodą griaučiai tarškėjo. Rapolienei užėjo noras verkti, kai Matavušo nabašninkas, per lauką atkervinęs, Mykolo nabašninkui su užuojauta sakė:

— Tokia nusilpusi, nusibadinusi — vienas gyvakaras. Tik šventam Jurgiui netiktų terliotis, rankoves atsiraitojus. Šventam nė iš tolo prie to, kas moteriška. Tik tegul jis atjoja ir atrakina žemę, pakrėsdamas rasą, mes vargšelę stačią pastatysime ant kojų. Jei ištrinksime į švento Jurgio rasą anksti iš ryto, visa žvilgės, visiems patiks, jaunoms mergaitėms iššluos akis. Rapolui tokios visi pavydės.

— Tik ar ji bepastovės?

— Pastovės, jei neperblokš pro duris vėjas.

— Pažiūrėsime. Tokia Dievo valia, tokia Rapolo dalia.

— Užpakalį pirmiau statysime, ar nuo priekio pradėsime?

Tokio daikto tai Rapolienė nesitikėjo. Kai vyrai neturėtų nei proto, nei gėdos.

— O jei nepavyktų, ką tada? Jei galvą nusilaužtų griūdama? — paprieštaravo Mikodimo nabašninkas.

— Bereikalingos, vyrai, šnekos. Geriau, rankas pasispjaudę, pradėkime.

— Dėde, — nutraukė piemuo ant grėdų. — Bus visai nesunku, jei naudositės protu. Tik susiraskite keltuvą ir užriškite lyną per pilvą, kur labiausiai įdubęs. Pakelsite kartu abu galu.

— Matai, atsirado inžinierius, lyg tokie dalykai kitiems būtų nežinomi. O jei lynas pilvą prapjaus? Oda ne geležinė, — užprotestavo Matavušo nabašninkas, šniūkštelėjęs per nosį žiupsnį tabako.

— Neprapjaus aštriausias lynas jei švento Jurgio rytą paglaistysite odą kiaušinio baltymu, — trynį aš suvalgysiu.

— Gal tiesą Fricas sako, — suabejojo Rapolas. — Tik kur čia lyną gausi kaime? Prie šienvirvės rankos geriau pripratusios.

Nevalgęs, negėręs, piemuo žvalgėsi ant grėdų kiaušinio. Tik jei višta nepadėjo, nerasi — užsimušęs neišlupsi.

— Šventas Jurgi, padaryk stebuklą, — maldavo piemuo. — Aš dar be pusryčių. Padėk kiaušinį, nušokęs nuo šyvio, gyvulių patrone!

Šienvirvės nuėjo Rapolas. Gerai susižiūrėti, jei reikėtų kada pasikarti. Tik šienvirvės nerado nei daržinėje, nei jaujoj. Baigęs šienauti, iš jos vadžias pasidarė, o žiemą ir tos pačios nusimetė. Susiapmaudijęs dabar dejavo:

— Šventas Jurgi, koks gyvenimas, kad virvės nė galelio, kad pasikarti reikės eiti iš namų pas svetimą!

Mykolo nabašninkas griozdė keltuvo, riogsojusio kadaise tvartšaly (Matavušo nabašninkas braižėsi jaujoje, Mikodimo nabašninkas — apie šulinį). Toks daiktas yra buvęs, bet tabokiai amžinatilsį keltuvo nerado: žiemą, kai malkų pritrūko, Rapolas jį sukūreno.

— Šventas Jurgi, padaryk stebuklą! — jie maldavo. — Atrakink žemę, pakrėsk rasą, o keltuvą parūpink tokį, kad siektų dangų ir ten keltų žmones, tik tabaką rūkančius, uostančius ir kramtančius.

Švento Jurgio kišenėje tarškėjo jau raktai, iš nosies trėšką jis rasą. Užskrieti purvynai trekštelėjo, ant kiemo žvirblis čirkštelėjo, basos kojos nuo prieklėčio dryktelėjo, sula iš klevo už klėties čyrkštelėjo. Visi tikėjo stebuklais, tik ne Rapolas, vyras skaudžiai patyręs, per penkiolika metų pačią, nieko negalinčią, kasdien lovoje apvartydamas.

— Kaimynėliai, eisiu ir galvą nušveisiu, dalgį susiradęs. Ben odą nulupti padėsite, — susigriaužęs Rapolas pasakė.

Rapolienė pirmą kart pašoko lovoje, Dievo vardą ištarusi. Nelaukė, kad ant kito šono apversti vyras prieitų. Sujudo, lyg pirmai bobai sprogus po čiužiniu. To ji nelaukė, nesitikėjo. Persižegnojusi akis į dangų pakėlė ir paskui arseniko bonką nutvėrė. Per penkiolika metų į tai buvo įpratus. Vos po lašą kitą, žinoma, kraujui sustiprinti.

Stebuklas bematant įvyko. Rapolas dalgio pašiūrėj nerado. Pernai piemuo jį nulaužė, ant lauko besismagindamas. O kai visi sukibo, kas už ragų, kas už tešmens, už uodegos, už kojų, karvelė pati atsistojo. Tik vargšė pasipurtė, kai papūtė pro duris vėjas, ankštirai subraškėjo ir ji vėl išsitiesė kaip buvusi tvarte ant mėšlo. Mykolo nabašninkas gi gerai žinojo, ko reikėjo, kad karvė nepastovėjo. Kaulėta ranka piemenį už skverno nutvėręs, į ausis jam kažką pašnibždėjo, o piemuo, rėkščius pasiėmęs, pas Mykolus tekinas nunėrė.

— Taip numaitinti gyvulį... — dvi baltos akys įsmigo į Rapolą, laukdamos atsakymo. — Nebijai Dievo.

— Kai šiaudus pabaigiau žiemą, — teisinosi Rapolas, — pusę stogų nuplešęs sušėriau pavasarį.

Mykolo nabašninkas išnyko kaip nebuvęs. Vos galejai matyti, kaip mėlyni dūmai iš pypkės raitėsi žardžių patvoriais.

— Virvės nuėjo, — sumojo Matavušo nabašninkas ir dingo už pašiūrės. Vos galėjai užuosti tabako dulkes, nusėdančias krūmuose.

— Virvei ištepti kiaušinio nuėjo, — vos beištarė Mikodimo nabašninkas, kartų mokolą už dantų įsistatęs, dingo, lyg būtų įkritęs į šulinį, nepalikdamas ženklo, kad buvo.

Užuot nusileidęs į šulinį, Rapolas lipo ant stogo. Ne užsimušti, tik pasižiūrėti, kur dingo kaimynai,bėdoje atėję padėti. Atsiminęs, kad stogas gerokai jau sužalotas, lipti liovėsi. Geriau eiti ir ištraukti čiužinį iš po ligonės šonų karvei nepastovinčiai pašerti. Buvo jau gerai po pusryčių. Žvirbliai kieme čirškėjo, sula tekėjo, tik ar girdėjai, — sustyrę žardžiai ir ganyklos tylėjo susitraukę nuo šiaurės vėjo — per šventą Jurgį.

— Prašėme maldavome. Gerai, užkietėjęs patrone! Kaip tu man, taip aš tau, — supykę atsigrįžo Rapolas ir kopė vėl ant stogo: reikia pašaro karvei, laukiančiai pusryčių tvarte.

Meklikė, Rapolo vyriausioji, iš gryčios persigandusi išbėgo ir traukė už skvernų žemyn tėvą, akimis maldaudama. Norėjo kazką greitai pasakyti, bet tik išsižiojo tokia ir paliko, lyg pradaryta tuščia degtukų dėžutė ant skiedryno.

— Sakyk, ką nori pasakyti, — supykęs Rapolas nutvėrė už čiupros neužaugą. — Dainuote dainuok, jei negali pakalbėti.

Mergaitė buvo bepradedanti dainuoti, bet tuojau nutilo, kai pamatė piemenį pargūrinant iš Mykolų su pilnais rėkščiais dobilų. Šventas nesusikiaulino. Dabar Rapolas savo akimis pamatė, ką šventas Jurgis padarė: karvelei parūpino skanų pusrytį. Bet piemuo, žiūrėk, iš dobilų kažką išsikrapštęs, skuto per sodą, rupūžiokas, niekam nieko nesakęs, vos paspyręs dobilų visus rėkščius gyvuliui po snukiu.

— Ką jis ten nešasi? Skilandį ar lašinių paltį — iš klumpių išsispyręs, piemenį vydamasis, savęs klausė Rapolas.

— Laikykit! — šaukė. — Laikykit tą bambizą, per žiemą išmaitintą!

Mykolo nabašninkas kaip iš žemės išdygo su šake ant brastos.

— Laikykit! Laikykit tą drigantą, per žiemą nušertą!

Matavušo nabašninkas kaip iš dangaus iškrito su dalgiu ant skerskelio.

— Laikykit Antikristą, per žiemą nupenėtą!

Mikodimo nabašninkas kaip iš kupsto išvirto su kirviu rankoje palaukėje.

— Laikykit bambizą, laikykit drigantą, laikykit šėtoną! — šaukė keturi vyrai švento Jurgio rytą.

Piemeniui bėgti — vieni juokai. Tik, pradžioje kleipęs gerokai, jauniklis ėmė ristele kiusnoti, lyg būtų, niekas nepatikės, nuo ko pastojęs, slėpdamas po skvernusavo gėdą. Rapolas, peilį atsilenkęs, su vienais autais, jau buvo benutveriąs tą padauką, bet piemuo pradėjo mėtyti pėdas: nuo kalno pakalnėn, pavieškelin, paintakin — nerte nėrė. O dar ir Meklikė verkdama painiojosi Rapolui, traukdama už skvernų tėvą, lyg šlapia višta neišdėdama, neiškadėdama.

Kai pakuliniai autai visai nulakstė, raudonomis kenklėmis Rapolas prisispeitė bambizą prie išpampusios sietuvos kampo. Jau norėjo su peiliu smogti, kai Mykolo nabašninkas budelio ranką sulaikė, o piemuo šoko tiesiai nuo kerplėsos į sietuvą. Visi nustebę dabar vienas į kitą žiūrėjo, kai sietuvoje piemens — nė šešėlio. Bet, regėkite, staiga iš vandens išniro Mykolo gaigalo dvišaka uodega.

— Ne be velnio žinios, jei piemuo pasivertė į gaigalą,— tabokiai amžinatilsį persižegnoję sakė, pasižiūrėję į Rapolą.

Kai savo gaigalą atpažino, Mykolo nabašninkas buvo tikras, kad Fricas su velniu susinešdavo, todėl Rapolui niekas nesisekė.

— Į teismą tokį padauką traukti. Nuteisus prie kelio pakarti, kad piemens per žiemą išmaitinti bėgti per šventą Jurgį nepamėgintų, — pasakė visi.

Mykolo nabašninkas, seniausiasis, norėdamas savo gaigalą atgauti, teismą pradėjo.

— Kuo nusikalto Rapolo piemuo, Fricas nuo kulių, iš tėvo motinos gimęs, katalikų bažnyčioj nekrikštytas? — klausė seniausiasis.

— Kiaušinius vogdavo ir slėpdavo, vos tik višta tvarte ant grėdų padėti spėdavo, — skundė Rapolas.

— Parduoti nešdavo kiaušinius ar išgerdavo žalius?

(Nukelta į 3 puslapį)

27 DIENOS

Kovo 11 d. paskelbtas Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Aktas dėl Lietuvos Nepriklausomos valstybės atstatymo.

Kovo 13 d. Sovietų Kongresas Maskvoje prezidentui Gorbačiovui suteikė ypatingas galias valdyti Sovietų Sąjungos respublikas. M. Gorbačiovas tuojau pareiškė, kad kovo 11 d. Lietuvos nepriklausomybės deklaracija yra nelegali, prieštarauja Sovietų Sąjungos konstitucijai ir jis su Lietuvos Respublikos atstovais nesitars. Visam pasauliui jis ir jo vyriausybės nariai pareiškė, kad Lietuvoje karinės jėgos nevartosiąs. Kad jis jos nevartos jis kartoja ir šiandien, nors jo įsakymu Sovietų kariuomenės daliniai įsiveržė į Lietuvos Raudonojo Kryžiaus globoje esančias ligonines ir pavartoję jėgą primušę suėmė jaunuolius, grįžusius iš Sovietų armijos ir atsisakiusius toliau tarnauti okupantui. Kelią paniką ir gąsdina Vilniaus ir kitų miestų gyventojus, Lietuvos Respublikos piliečius. Užima valstybei priklausančius pastatus, prokuratūrą ir Spaudos centrą, kuriame spausdinama dauguma lietuviškų laikraščių, žurnalų ir kitų spaudinių su tikslu kontroliuoti bei cenzūruoti Lietuvoje spausdinamus spaudinius, tuo pačiu — desinformuoti ir apgaudinėti lietuvius. Grasinančiai siuntinėja kariuomenės dalinius po Vilniaus miestą, kontroliuoja telefoninį ryšį su užsieniu, liepė užsieniečiams iš Lietuvos pasitraukti, o užsienio korespondentams nebeatnaujina vizų ir jie turės iš Lietuvos teritorijos išvykti.

Daugelis Vakarų valstybių šiuos prezidento Gorbačiovo smurto veiksmus Lietuvoje pasmerkė, bet Lietuvos Respublikos nepripažino. Gorbačiovas savo smurtą Lietuvoje tęsia toliau. Vilniuje esančios Sovietų kariuomenės įgulos stiprinamos, garsiau tęsiama grasinimo politika.

Balandžio 2 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Deputatų delegacija išvyko į Maskvą tartis su visagaliu Rusijos valdovu Gorbačiovu. Bet ar jis tarsis? Gal jau jis yra savo kariuomenės vadams įsakęs pradėti Lietuvos Respublikos trečią *de fakto* okupaciją? Kiti sako, kad tai esąs paskutinis M. Gorbačiovo gąsdinimas ir jeigu Lietuvos Respublikos vadų ir gyventojų vienybė ir ryžtas nesusvyruos — Gorbačiovas bus priverstas su jais tartis.

Tegyvuoja Lietuvos Respublika!

ELR

LIETUVOS RESPUBLIKA IŠDAVĖ PIRMĄJĄ VIZĄ

Edward Lukass, Didžiosios Britanijos laikraščio The Independent korespondentas Prahoje, yra pirmasis užsienietis, kuriam pokario metais buvo išduota Lietuvos Respublikos viza.

Lukass kovo 29 d. vyko per Rytų Berlyną į Vilnių su tikslu pakeisti kolegą, išvykstantį iš Lietuvos. Kadangi Lukass atvyko į Lietuvą be sovietų vizos, jį aerouoste sulaikė KGB.

Kai KGB atnešė Lukassui jo pasą ir pareiškė, kad jis vizos neturi įvažiuoti į Lietuvą, jo jau laukiantys naujosios Lietuvos valdžios atstovai — Užsienio Reikalų Ministras Algirdas Saudargas ir Ministerijos pirmasis sekretorius Giedrius Čekuolis — jam vietoj išdavė Lietuvos vizą.

Lukass buvo paleistas iš aerouosto ir iš ten nuvyko į Aukščiausiąją Tarybą. Užklaustas, kaip jis reaguoja į šį įvykį, Lukass pasakė, „Savaime aišku įdomu, kad man pavyko atvažiuoti ir tai, kad pirmą sykį Lietuva galėjo šią paslaugą atlikti savo pasienyje".

Žurnalistas nežinojo kaip ilgai jis pasiliks Lietuvoje. Tačiau, jei Maskva varytų jį lauk, Lukas pasakė, „Tokiu atveju, mane turės priversti išvykti". Lukasso vizos numeris — 0001.

Turimomis žiniomis, Lietuvos Respublikos Užsienio reikalų ministerija pradėjo išduoti vizas ir akreditaciją kitiems užsienio korespondentams. Ligi vakar nakties, trys naujos vizos buvo išduotos.

LIC

KVIEČIAMI SPORTININKAI

Lietuvos Tautinio Olimpinio Komiteto pranešimas

Kovos menų ir ušu gimnastikos (karate, taekwondo, ušu, džiu-džitsu) Lietuvos federacija kviečia viso pasaulio lietuvius dalyvauti federacijos rengiamose stovyklose, seminaruose, turnyruose ir čempionatuose. Renginių tvarkaraštis:

1. Lietuvos karate čempionatuose. 1990 m. kovo mėn., Kaunas; taisyklės — WUKO; programa: individualus vyrų kumite ir kata, komandinis vyrų kumite ir kata individualios moterų kata. Čempionato nugalėtojai sudarys Lietuvos rinktinę, kuri dalyvaus tarptautiniuose čempionatuose ir turnyruose.

2. Lietuvos taekwondo čempionatas. 1990 m. vasario mėn., Klaipėda; taisyklės — WTF; programa: pagal pilną apimtį. Čempionato nugalėtojai sudarys Lietuvos rinktinę, kuri dalyvaus tarptautiniuose čempionatuose ir turnyruose.

3. Lietuvos ušu čempionatas. 1990 m. vasario mėn., Vilnius; pagal pilną apimtį. Čempionato nugalėtojai sudarys Lietuvos rinktinę, kuri dalyvaus tarptautiniuose čempionatuose ir turnyruose.

4. Lietuvos studentų karate čempionatas. (Jau įvyko).

5. Lietuvos kiokushinkai karate čempionatas. 1990 m. gegužės mėn. Kaune.

6. Lietuvos karate čempionatas (kadetai ir juniorai). 1990 m. lapkričio mėn. Kaune.

7. Karate, taekwondo, ušu vasaros stovyklos. 1990 m. liepa-rugpjūtis, Palanga-Klaipėda-Nida. Praveda Kovos menų ir ušu gimnastikos Lietuvos federacijos vyresnieji treneriai.

Konkrečios renginių datos tvirtinamos Federacijos posėdžiuose prieš 2 mėnesius.

Rašyti šiuo adresu: R. Vitkauskas, 232675 Vilnius, J. Žemaitės 6, Lithuania, USSR.

A. Poviliūnas
LTOK prezidentas

Buriasi Socialdemokratai

Ateina laikas — ateina ir žmonės. Tai būtų galima tvirtinti ir apie Vokietijos lietuvius socialdemokratus, kurie š.m. kovo 10 dieną vėl susirinko į Bonną. Šį kartą buvo dvigubai daugiau narių, negu praeitais metais, kai buvo svarstomi daugiau ar mažiau organizaciniai klausimai.

Lietuvoje socialdemokratų partija (LSDP) jau susikūrė. Jos nariai jau išrinkti į Lietuvos parlamentą. Partijai artimi žmonės jau atkūrė „Lietuvos žinias", kurios greitai taps dienraščiu. Tie greiti įvykiai Lietuvoje ir paskatino prie lietuvių socialdemokratų veiklos ir tuos žmones, kurie vokiečių socialdemokratų partijoje (SPD) darbavosi, o emigrantų rateliai jiems nelabai buvo prie širdies.

Gal ir daug laiko buvo užėmusi diskusija apie trečios LSDP Užsienio delegatūros stovį ir jos nerinktų vadovų laikyseną, bet kai ką tik iš Lietuvos grįžęs Andrius Bylaitis supažindino su LSDP partijos lyderio Kazimiero Antanavičiaus laišku Socialistų Internacionalo pirmininkui Willy Brandt, tai ir nebuvo apie ką kalbėti. Lietuvos Socialdemokratų partija nori atgaivinti savo narystę Socialistų Internacionale, į kurį buvo priimta 1923 metais. O, kad vienam iš sekančių SI susirinkimų tas Lietuvos socialdemokratų noras bus išpildytas, nėra abejonės, nes jau kelios egzilų atstovybės buvo pervestos, susidarius sąlygoms, į pilnateisius SI narius. Lietuviai užsienyje tikrai tam nepasipriešins...

LSDP Vilniuje paprašyti, čia susirinkusieji peržiūrėjo Partijos priimtą laikinąją programą. Susirinkusius pirmiausia stebino tos LSDP programos didumas, tai tikriausiai didžiausia socialdemokratų programa pasaulyje. Bet ją peržiūrėjus, gali surasti daug beletristikos.Buvo padaryta keleta pastabų liečiančių mirties bausmę, apsiribojimu būti opozicija, dėl nuosavybės, darbo ir kariuomenės bei išeivių įvertinimo. Sustota ilgiau dėl ryšių su Lenkija, bet čia jau kita tema...

Andrius Bylaitis toliau pasakojo apie Lietuvos socialdemokratų veiklą. Apie jų laimėjimus ir nesėkmes. Pasirodo visai neblogai jie įsikuria Kaune, Tauragėje ir bendrai provincijoje.. Vilniuje jaučiamas kažkoks irzlumas, solidarumo stoka. Bet tokie dalykai visuomet įvyksta besikuriančiose organizacijose, nes pirmieji ten atvykę mano, kad jie generolai. Laiko bėgyje nesugeba susikurti sau armijos ir pyksta ant kitų. Bet su laiku ir darbu išryškėja partijos lyderiai.

Plečiasi LSDP tarptautiniai ryšiai. Prie jų prisidėjo ir Vokietijos lietuviai socialdemokratai. Pav. į LSDP suvažiavimą atvyko oficialus Vokietijos Socialdemokratų Partijos (SPD) atstovas. Lietuvoje lankosi ir Vokiečiai parlamentarai. Artimiausiu laiku į Vokietiją atvyksta Kazimieras Antanavičius, Dobilas Kirvelis, Mečislovas Šaltenis ir „Lietuvos žinių" redaktorė Svetlana Bakaitė. Visą jų apsilankymo programą, kur yra numatyti susitikimai su Willy Brandt ir Hans Joachim Vogel, organizuoja Vokietijos lietuviai socialdemokratai, jau turintys patyrimo šiame darbe.

Daug problemų turės išpręsti Vokietijos socialdemokratų partija. Vokietija greitai susivienys, tai ir į darbą reikia įtraukti lietuvius socialdemokratus, kurie gyvena Leipcige, dabar Rytų Vokietijoj.

Romas Šileris

ATSTATYS KARALIAUČIAUS KATEDRĄ

Artimiausiu laiku bus atstatyta Königsbergo, Rytų Prūsijoje, dabar Kaliningrado, katedra. Atstatytą bažnyčią numatoma atiduoti rusų stačiatikiam, kurie pažadėjo, kad maldos namais ypatingomis progomis galės pasinaudoti ir kitų krikščioniškųjų bendruomenių tikintieji. Rytų Prūsijoje, kaip žinoma, rusų stačiatikių nebuvo, gyventojų daugumą sudarė protestantai. Sovietų Sąjungai prisijungus Rytų Prūsiją ir ją paskelbus Kaliningrado sritim, nemažai gyventojų pabėgo į Vakarus, daug kitų tapo sovietinio genocido aukomis, krašte buvo įkurdinti rusai atėjūnai.

ŠVENTO JURGIO IŠDAIGOS

(Atkelta iš 2 puslapio)

— Apsilaižydamas, — tvirtino Rapolas, kramtydamas ūsus.

— Kaltas.

— Spirgą pagruzdintą išsikrapštydavo smilium iš košės, iš pat kito panosės.

— Katinui sušerti ar gomuriui patenkinti? — pasiteiravo Mikodimo nabašninkas, čiulpdamas striupkį kartaus tabako.

— Gomuriui pakutenti.

— Kaltas.

— Nuo barščių paviršiaus nusigriebdavo riebalą.

— Klumpių odai suminkštinti ar stemplei pavilgyti? — paklausė Matavušo nabašninkas, seilę nurijęs.

— Gerklei pavilgyti, žinoma.

— Kaltas.

— Kuo nusidėjo prieš artimo meilę, be apsirijimo? Ar kaltinamasis mylėjo gyvulius, ar juos kankino? — klausė seniausiasis ir išmintingiausiasis. — Meilė gyvulėliams piemens dorybė didžiausia.

— Ant stogo paties kraigo mekendamas užlaipino aviną.

— Kad gyvulėlis krisdamas ragus nusilaužtų?

— Kad galą gautų, — tvirtino Rapolas. — Paskui, ištraukė vežimo kaistukus ir varvančius kiaulei į nosį įstatė.

— Kad nepaknistų?

— Kas žino? O ratus, nusimovęs nuo vežimo, nuo kalno kaip ritinį rito.

— Mirties bausmė! Mirties bausmė Fricui nuo Kulių, iš tėvo motinos gimusiam, katalikų bažnyčioj nekrikštytam, — pasakė trys tabokiai amžinatilsį, sprendimą padarę, o Meklikė taip išsigando, jog pradėjo aikčioti, nutvėrusi tėvą už rankos.

Kai Rapolas bylą laimėjo ir jam truputį smagiau pasidarė, jis paglostė savo šlakuotąją, žinodamas būdą užstrigusiam liežuviui atbraklinti. To griebdavosi Rapolas tik gaisro atveju.

— Pradėk dainuodama. Gerai išsižiodama, nieko nebijodama, — ragino tėvas diriguodamas.

— Tra lia lia, motinėle!.. mergaitei betrūko vieno žodžio.

— Dėde, — iškišo kuodą piemuo iš po kerplėšos. — Dėde, greičiau namo skubėkite.

— Ką? — sujudo nabašninkas, išgirdęs sietuvoj savo riebiausiąjį gaigalą gagant. — Tu basas. Šok ir pagauk man jį, Rapolai.

Kad išbaidytų iš sietuvos į seklių gaigalą, Mykolo nabašninkas su šake ant kranto švaistėsi, bet, ką tu pasakysi, gaigalas visiems savo bigę terodė pasitursinęs. Galvą iki kaklo panardinęs, kuisėsi riebiausiasis, meilydamas kokią žuvelę pasigauti. Tik, kai Matavušo nabašninkas dalgiu užsimojo, gaigalas reikalą greitai supratęs, nešė savo kudašių karklynan. Asmenų jis nemėgo iš tolo. Rapolas nuo jo ant sausos šakos buvo tik per pėdą jau taikstėsi griebti riebiausiąjį už sprando, kai šaka driokstelėjo su neįprastu jai svoriu, o gaigalas nelaukė, kol ant kaladės padės jo galvą. Pradžioj dar raudonos Rapolo kenklės iš vandens lyg matėsi, o paskui, visi tikėjo, jis priburbuliavo. Viena tik Meklikė tėvo pasirodant išsižiojusi laukė.

— Ko laukiate? Jei nemokate plaukti, pasidarykite plaustą, — mokė piemuo, iškildamas paviršiun su Rapolu.

— Tai pasakęs nuteistasis vėl pasišalino.

— Pakarsime jį į galą, — postringavo Rapolas žiaugčiodamas. — Dabar darykimės plaustą, kaip sako, kad gaigalą kaip nors sugautume.

— Štai kirvis, — Mikodimo nabašninkas sakė Rapolui. — Nuręsk kelis beržus, tik tiesius: mes juos karnomis surišime. Turėdami plaustą, mes gaigalą tikrai pagausime.

Visas žliuginas ir basas taip įsismagino Rapolas, jog skiedros lėkte lėkė pro ausis nabašninkams, beržai pakvipo sula, poškėdami griuvo. Gaigalas tuo metu pagavo žuvį. Sužnaibęs žuvelę ir dar sietuvoj pasiturėsęs, jis Mykolų linkui varėsi patenkintas, lyg doras bažnytininkas po mišparų. Buvo ko čia laukti, kol plaustas bus padirbtas piemenims pasiirstyti.

— Žiūrėk tik, tie pagulėtrankiai Nojaus Arką daro. Netiki, kad daugiau jau nebus tvano, — moterys, iš bažnyčios grįždamos, stebėjosi.

— Pasitursinkit, meldžiamos. Gal gaigalas susimylės ir pats išlips į krantą, sparną rėždamas. Koks aš čia jums pagulėtrankis? — atkirto Rapolas įširdęs ir dar aukščiau iškėlė kirvį.

Iškėlė, na ir į koją jis kad dėjo, net blauzdikaulis suskambėjo, o vyras iš skausmo nuvirto. Mekloji neužauga per tris pirštus išsižiojo, bet kas iš to — neprakalbėjo

— Pagausime gaigalą į galą, — Mykolo nabašninkas tarė. — Dabar ieškokime voratinklio.

— Ant žaizdos reikia uždėti karvės mėšlo, pasiūlė matavušo nabašninkas.

— Išvirtą sirupe tabako lapą, — Mikodimo nabašninkas pasakė. — Tam reikia ugnies ir varinio katilo.

Kur tu gausi katilą, kur rasi per Šventą Jurgį ant lauko voratinklį? Veltui Mykolo nabašninkas su šake nuo medžių krapštė — visur kaip išsluota. Laukai buvo nuprausti, nušukuoti, pašaliai vėjų išpustyti, kaip padorios svetainės Velykų rytą. O karvės mėšlo per Šventą Jurgį — nerasi, nors nusidursi, po žardžius lakstydamas. Nepamatysi. Veltui Matavušo nabašninkas dalgį pasiaštrino: košelės, visur pridrabstytos praėjusią vasarą, nebuvo nė ant dalgio galo.

— Čia rytas, čia vakaras, o kraujas nesustabdomas, — kažką midikavo Mykolo nabašninkas. — Reikės visą koją nupjauti.

— Man šalta, — sudejavo Rapolas, krečiamas drugio. — Aš basas.

— Palikime sužeistą koją į galą, — Matavušo nabašninkas tarė. — Dabar ieškokime klumpių ir autų, kad nenušaltų sveikoji. Geriau vienos netekti, negu abiejų kojų.

Pagorinėję šaltais patvoriais, staiga visi trys sustojo ir, nuo pernykščio vilkšerio akis aukštyn pakėlę, pirštais rodė į aukštą jovarą, kur didelis paukštis sau lizdą krovėsi.

— Ten autai bus pakabinti, ko gera. Reikės jovarą kirsti, — sakė.

— Virvę! Duokite virvę kuo greičiausiai! — šūkavo Rapolas.

— Jis nori piemenį karti.

— Pats pasikarti, kai niekas nesiseka.

— Taip, taip. Seniai Rapolas tai midikavo, — susirūpino kaimynai. — Už ką jam Dievas davė tokį kryžių?

— Duokite virvę! Mirsiu.

— Girdite?

— Ant jovaro pakarti Fricą? — kliedėjo Rapolas. — Per jį nelaimės visos.

Ką žmogus pasako, kai kliedi, niekas tokių dalykų neima į galvą, todėl ir piemuo ilgai nelaukė. Porą kuolų pakišęs po plaustu, paguldė jis Rapolą ir pamažu namo jį dardino per dobilieną. Suplėšęs savo paskutinius marškinius sutvarstyti kojai, jaunas inžinierius neišgalvojo, kaip atsigriebti.

Kaip atsigriebti, kad višta neišdėjo, o spirgo nematė jau keli mėnesiai? Pieno atsigerti, grietinės? Namie nebuvo nieko. Prie tvarto durų karvelė gulėjo, išpūtusi pilvą kaip balioną. Gerą turėjo odą, kad, persiėdusi dobilų nesprogo, tik nugaišo. Bet Rapolui dabar nei laiko nebuvo, nei noro galvoti, kiek jis paims už tokią gerą odą. Pašokęs nuo plausto, užmiršęs savo sutvarstytą koją, įsityžęs tą patį kartojo:

— Laikykit! Laikykit tą bambizą, per žiemą išmaitintą!

Mykolo nabašninkas čia pat su šake jau stovėjo.

— Laikykit! Laikykit tą drigantą, per žiemą nušertą!

Matavušo nabašninkas su dalgiu atskubėjo.

— Laikykit! Laikykit Antikristą, per žiemą nupenėtą!

Mikodimo nabašninkas pavėlavo — kirvio nesurado: paliko ten, kur darė plaustą. Iš už juostos bonką skystimėlio išsitraukęs, kad šaltis nekrėstų, jis apmalšino Rapolą, lyg senas gydytojas vėluotis įpratęs. Betrūko notaro testamentui surašyti. Tik ką čia daryti, kad mirštantysis vos bepaklibino liežuvį rimtam reikalui? Mykolo nabašninkas, kaip seniausiasis, turėjo klausinėti ir kartais pats atsakinėti, numanydamas paskutinę Rapolo valią. Šis tik makalavo galva ir, užėjus negerumui, dar sušukdavo:

— Laikykit Fricą! Laikykit vagį, laikykit plėšiką!

Matavušo nabašninkas siūlė net pašaukti kunigą egzortams paskaityti, o Mikodimo nabašninkas vėl išsitraukė bonką stipraus ir gerai sutaisyto.

— Išgerk dar, kad šaltis nekrėstų, — prašė.

— Eikite sau ir pasikarkite... — sumarmėjo ir tiesiai į Mikodimo nabašninką pirštu rodė Rapolas.

— Vyrai, jo paskutinė valia bus tokia: Mikodimui pakarti piemenį, — seniausiasis posmikavo. — Matėte, kaip jis pirštu rodė.

— Gal dar gurkšniuką? — įgalintasis ragino. — Išgerk iki dugno, nieko nelaukdamas.

— Nori, kad po mirties rugiais užpjaučiau? Perdaug jau įsiskolinau, — vos ištarė Rapolas, dantimis kalendamas ir pirštu dabar rodė į Matavušo nabašninką tiesiai.

— Aišku, kaip dieną: Matavušas turi sumokėti jo skolas visas, — seniausiasis aiškino.

— Gal dar gurkšniuką? — įgalintasis klausė. — Ant antros kojos.

— Apverskite ant antro šono, — vos, vos bepasakė, ir mirštančiojo pirštas linktelėjo į Mykolo nabašninką.

Visi suprato, kad tai buvo paskutinis įsakymas: Mykolo nabašninkui vartyti Rapolo pačią, nieko negalinčią. Ir išsižiojo vienu kartu trys koserės, it prirūkusių kaminų tuštumos. Tuštumose klibėjo trys klaustukai, nevalyvi, parudę: kiek kartų per dieną, iš ryto ar po pietų, apversti ligonę budinčią ar miegančią? Piemenį pakarti — vieni niekai; skolas išmokėti — galima atidėti. Bet vartyti svetimą pačią?

Mikodimo nabašninkas buvo jauniausias, bet išmintingai galvojo, kai sakė:

— Palikime testamentą į galą. Tokius raštus tik ant geros jaučio odos daro. Kol tebėra karvė dar išpampusi, sukibę nunerkime jai odą. Jei iki šiol oda neplyšo, geresnės nerasi testamentams rašyti. Ant ankštirų taškus padėsime. Rankas pasispjaudę tad pradėkime. Turėsime laiko dar viską apgalvoti, kol išdžius pakabinta oda. Juk, tik žiūrėkite, jei paliktume piemenį gyvą arba bausmę jam atidėtume, kodėl jis negalėtų Rapolo pačią apvartyti, kai vištos deda iš ryto.

(Bus daugiau)

INTERVIU SU ALIUTE MEČYS

Inteviu su dailininke Aliute Mečys Hamburge, sąryšiu su jos paroda, kurios atidarymas buvo kovo 4 d. 11 val. Galeri in Flottbek, 2000 Hamburg, 52, Alexander Zinustr. 25, prie S-Bahn Othmarschen. Galerija bus atidaryta sekmadieniais ir trečiadieniais nuo 11-13 val.

Aliutė Mečys gimė Koblence Vakarų Vokietijoje. Tėvas lietuvis, mama vokietė. Studijavo dailę Hamburge, Miunchene. 11 metų dirbo kaip scenografė Berlyne Šilerio teatre, Hamburgo operoje, Karališkoje Stockholmo operoje, Londono Karališkoje Covent Garden operoje. Jos parodos buvo ligi šiol Hamburgo galerijose ir Hamburgo Meno Muziejuje (Kunsthalle). Aliutė du kartus laimėjo Erdwin-Arnsrinck Stiftung premiją. 1990 m. vasarą pirmą kartą važiuos į Lietuvą ir eksponuos savo kūrinius naujoje Žilinsko galerijoje Kaune.

Raminta Lampsaitytė — Aliute — kodėl važiuosite į Lietuvą?

Aliutė Mečys — Aš pusiau lietuvė, pusiau vokietė, bet neskiriu tautų. Man didelis džiaugsmas, kai žmonės domisi mano paveikslais — ar lietuviai ar kitataučiai. Noriu jiems juos parodyti.

R.L. — Tai bus Jūsų pirmoji kelionė į Lietuvą?

A.M. — Taip. Ligi šiol man Lietuva buvo pernelyg netikrovinis kraštas, kuris man vienai priklausė. Dabar susidursiu su krašto realybe.

R.L. — Ką žinojote apie Lietuvą?

A.M. — Žinojau šiek tiek iš pasakojimų, iš senų nuotraukų, iš pasakų. Pati išgalvojau visokiausių pasakų sąryšiu su Lietuva. Buvo mano nuosaves kraštas — galėjau su juo daryti, ką norėjau.

R.L. — Ar tas svajonių kraštas buvo grėsmingas ar brangus?

A.M. — Buvo labai malonu turėti savo svajonių kraštą.

R.L. — Ar po apsilankymo Lietuvoje tebegyvuos svajonių Lietuva?

A.M. — Negaliu iš anksto pasakyti...

R.L. — Dabar, Aliute, pakalbėkim apie Jūsų parodą, kuri greitai įvyks Hamburge.

A.M. — Išrinkau šiai parodai, mano manymu, geriausius paveikslus iš paskutiniųjų 10 metų. Tai bus mano didžiausia paroda ligi šiol ir pirmoji personalinė paroda Vokietijoje. Parodą ruošia žinomas meno rinkėjas ir galeristas Gerd-Wolfgang Essen, kuris turi Vokietijos didžiausią Tibeto kolekciją ir artimai bendrauja su Dalai Lama. Jam priklauso ir Galerie in Flottbeck Hamburge.

Su juo susipažinau per bendrus draugus. Jis norėjo pamatyti mano paveikslus, susitarėm trise, bet jis vienas teatėjo. Nuo 1981 metų jis perka mano paveikslus galerijai ir sau asmeniškai.

R.L. — Aliute, ar baisu planuoti tokią didelę parodą?

A.M. — Gražu turėti parodą, bet aišku tai trukdo mano kasdieniniam darbui kaip dailininkei.

R.L. — Ar Jūsų paveiksluose yra koks ryšys su Lietuva?

A.M. — Sunku pasakyti. Aš paveiksluose viską panaudoju, kas mane gyvenime sutinka ir paliečia. Ryšys su Lietuva — tai kažkokia raganiška reikšmė — su žeme susieta. Lietuva, tai man dar ne kasdienybė. Dabar, kai rimtai mokausi lietuvių kalbos, kiekvienas žodis yra kaip brangakmuo, kurį surandu, lyg atsitiktinai. Išmokstu kalbėti apie batų valymą ir galvos plovimą. Man gražus žodžių svoris.

R.L. — Aliute — ar tai sutapimai? Ar yra iš viso gyvenime sutapimų?

A.M. — Aš tikiu stebuklais. Sutapimai turi aukštesnę ar gilesnę reikšmę...

R.L. — Gyvenate Hamburge „Schanzenviertel", menininkų ir darbininkų rajone, o anksčiau Berlyne. Ar šie sluoksniai pasirodo Jūsų daugiasluoksniškuose paveiksluose?

A.M. — Lazūros — tai kruopštus sluogsnių darbas — tai procesas, kuris duoda geriausius rezultatus mano paveiksluose — daugiausiai atitinka mano mintims. O ir turinyje yra sluogsnių.

R.L. — Kaip gimsta paveikslo idėja?

A.M. — Prieš akis matau baigtą paveikslą. Tik turiu patikrinti, ar viskas teisingai.

R.L. — Jūsų tematika juk pereina nuo vieno paveikslo į sekančius. Ar jūsų kūryba vienas paveikslas?

A.M. — Aš ieškau paveikslo kurio negaliu žodžiais apibrėžti. Visi mano paveikslai yra bandymai, šį esminį paveikslą nutapyti.

R.L. — Jūs ieškote to paveikslo — o ieškojimas turi šį tą bendro ir su tuo magišku Lietuvos svajonių pasauliu?

A.M. — Taip. Aš ragana. Taip vadinasi mano autoportretas. Visa pas mane yra bent vienas raganiškas sluoksnis. Pavadino mano stilių „magišką realizmą". Sakyčiau, kad tas pavadinimas mano darbams tinkamas.

R.L. — O kokios dailininkų dvasios Jums artimos?

A.M. — Bosch, Brenghel. Aš nebandau jų pakartoti ar pamėgdžioti, tik juos labai myliu.

R.L. — O Čiurlionį?

A.M. — Jis tolimas tame kelyje, kur žengiu. Kitus lietuvius dailininkus pažįstu tik iš knygų.

R.L — Ar Jūs dabartiniame meno gyvenime tipiška dailininkė ar stovite atokiau?

A.M. — Kur aš stoviu, tai man vidurys.

R.L. — O šiaip kas darosi meno pasaulyje?

A.M. — Priklauso daug kas nuo madų, kurias kažkas diktuoja — nelabai aišku kas.

R.L. — O koks Jūsų ryšys su literatūra ir muzika?

A.M. — Abu man svarbūs menai, bet nevartoju jų kaip tiesioginę inspiraciją. Be muzikos negalėčiau gyventi — be klasiškos muzikos, nuo jos pradžių iki pačios moderniausios, dabar.

R.L. — Ar ta pati paroda bus birželio mėnesį Lietuvoje?

A.M. — Maždaug ta pati, tik kai kurie darbai tikriausiai bus parduoti.

R.L. — Ar svarbūs Jums draugai ir bendrai žmonės?

A.M. — Taip, keletas tikrų draugų, manau kad taip. Hamburgo Schanzenviertel yra malonūs žmonės, maišyti ir odos visų spalvų, kabutėse paprasti žmonės, ir tuomi jie tikrai „dideli". Jie čia gyvena ir dirba, maži fabrikai, mažos dirbtuvės čia. Girdžiu savo dirbtuvėje pro langą ir sienas, kaip kiti dirba. Kaimynai — kiekvienas yra toks, koks yra.

R.L. — Kur dar gyvenate?

A.M. — Rheinlande, studijavau Miunchene, šiaip visur Vokietijoje ir Berlyne. Londone dirbau du kartu prie Covent Garden operos scenovaizdžių ir kostiumų.

R.L. — Ar darbas teatre buvo perėjimas į gryną kūrybinį darbą?

A.M. — Taip. Taip šios dienos akimis matau. Buvo ne tiesus kelias, bet džiaugiuos, kad juo vaikščiojau. Daug išmokau.

R.L. — Ar prasidės naujas darbo sluoksnis po grįžimo iš Lietuvos? Ar turėsite ir laiko Lietuvą pamatyti?

A.M. — Man viskas įdomu. Turėsiu mėnesį laiko. Gyvensiu jauno dailininko dirbtuvėje Kaune. Mane šefuos Čiurlionio muziejaus darbuotoja Lolita Turčilaitė, kuri ir parodė iniciatyvą parodai.

R.L. — Jei Lietuva taptų nepriklausoma, ar Jūs galėtumėt ten trumpai ar ilgiau pagyventi?

A.M. — Jeigu sau finansiniai galėčiau leisti, taip, gyvenčiau.

R.L. — Nebijote kasdienybės?

A.M. — Dabar būsiu viešnia, bet kad ir prasidėtų kasdienybė, nebijočiau. Perteklius man svetimas. Tik aš tikra kapitalistė, kas liečia dailės reikmenis. Man nereikia daug turtų turėti, bet turiu žinoti, kad galiu pirkti dažus ir paveikslams medžiagas!

R.L. — Bus televezijos filmas apie Jūsų paveikslus visoj Vokietijoje...

A.M. — Taip, kovo 7 d. vakare NDR 3, *Kultur Aktuell*. Filmas buvo susuktas mano dirbtuvėje, galerijoje ir pas rėmininkus dirbtuvėje.

R.L. — Ar turite, ar turėjote kontakto su išeivijos lietuviais?

A.M. — Taip — Miunchene su Alina Griniene ir Ratuku ir dabar neseniai ir Hamburge. Kai Hamburgo Muziejuje (Kunsthalle) buvau pakviesta 1986 metais dalyvauti *Eva + Die Zunkunft* parodoje, kuri buvo pirmoji didžiulė moterų paroda Vokietijoje, grojo parodos atidaryme Raminta Lampsaitytė su savo grupe *Femina in Musica* ir dainavo Vilija Mozūraitytė! Skambėjo Brundzaitės ir Narbutaitės kūrinai.

R.L. — Po pirmos asmeninės parodos Kaune, ar atvažiuotumėt su paroda į Londoną?

A.M. — Ačiū. Mielai!

E.L. — Ačiū — Aliute už pokalbį.

Raminta Lampsaitytė

SVARBIAUSI CENTRO 1990 m. RENGINIAI:

Birželio 9-10 d.d. — Tarptautinis festivalis Vilnius Rock '90

Rugpjūčio 25-26 d.d. — Varžybos Lietuvos Galiūnas '90

Spalio 6d. — Tarptautinės varžybos — Lietuvos atgimimo moratonas

Spalio 12-14 d.d. — tarptautinis festivalis Vilnius Jazz '90

Lapkričio 17-18 d.d. — Tarptautinės stipruolių varžybos už Lietuvos taurę

Lapkričio 23-25 d.d. — Tarptautinis festivalis Vilnius Carrot '90

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Aidai — kultūros žurnalas (1989 m. nr. 4). Redaguoja Leonardas Andriekus, O.F.M. Leidžia Tėvai Pranciškonai, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, U.S.A.

Dail. Aliutė Mečys savo studijoje. Nuotrauka: „Groeneveld"

Vandenėli, tu skaidrusis...

Šis straipsnelis nieko bendro neturi su finansinėmis investicijomis ir todėl nėra skiriamas tiems *Europos Lietuvio* skaitytojams, kurie neseniai prisipirkę vandens akcijų sėdi ir laukia kol jie milijonieriais pasidarys. Šios eilutės yra parašytos apie paprastą vandenėlį, kurį mes visi geriame, su kuriuo mes visi prausiamės ir be kurio žmonija negalėtų išsilaikyti.

Vanduo yra visur. Skysčio pavidale jis užima apie 70% viso mūsų planetos paviršiaus. Daugiau kaip 326 milijonai kubinių mylių vandens sudaro okeanus, jūras, ežerus, upes ir upelius. Vien tik Lietuvos upės sudaro 26 kubinius kilometrus vandens, nors jos per metus ir nėra labai vandeningos. Lietuvoje yra apie 2830 ežerų, didesnių kaip pusė hektaro ir, žinoma, mes turime savo Kuršių marias kuriose telpa apie 6 kubiniai kilometrai gėlo vandens.

Kalbant apie gėlą vandenį reikėtų prisiminti, kad jis ant mūsų žemės sudaro labai mažą viso vandens dalį ir tai 70% jo yra ledo pavidale. Sūrus vanduo, tai yra, jūros ir vandenynai sudaro daugiau 97% mūsų planetos vandens kiekio ir maža jo dalis yra garų pavidale atmosferoje ir biosferoje.

Kas yra vanduo? Kai Anglijoje buvo parduodamos vandens privatizacijos akcijos tai beveik visuose skelbimuose buvo klausiama: ar tu esi H^2O savininkas. Ta cheminė formulė, greičiausiai pirmutinė kurią mes mokyklose išmokome ir atsimename, mums sako, kad vanduo susideda iš dviejų dalių vandenilio ir vienos dalies deguonio. Šiu dviejų elementų atatinkamomis proporcijomis gimininguma, patrauklumas yra toks didelis, kad jie jungdamiesi, sprogdami, sudaro vandenį ir tuo būdu išleidžia didelius energijos kiekius. Griežtai kontroliuojamas šių dviejų elementų jungimasis yra energija vartojama siunčiant raketas į erdvę.

Mes taip pat labai dažnai pamirštame vandens įvairumą. Mes ant sušalusios jo formos čiuožiame ir žaidžiame, o ant sniego mes važinėjamės rogėmis arba slidėmis, vaikais būdami statome sniego senius. Vanduo taip pat gali būti labai pavojingas. Nuo lietaus lašų mes galime apsisaugoti skėčiu, bet mes esame beveik bejėgiai prieš potvynius, o ledas gali sustabdyti ir sutriuškinti didelius laivus — tokia galinga yra jo jėga.

Dabartiniais laikais pramonė negali apsieiti be vandens, bet net ir prieš porą šimtų metų žmogus sugebėjo paversti vandenį į garą ir naudoti jį kaip jėgą — vienas garvežys galėjo patraukti daug vagonų. Žmogus išmoko užtvenkti vandenį ir tuo būdu gavęs jėgą — ją naudoja turbinoms sukti, kurios tiekia elektrą.

Šiandieninė pramonė vartoja milžininškus vandens kiekius. Pagaminti vieną toną plieno reikia sunaudoti 17,000 galionų vandens (1 galionas = 4.541 lt.) ir apie 60 galionų vandens yra suvartojama dėl išvalymo vieno galiono benzino.

Pramonė ir šiandieninis gyvenimas reikalauja vis daugiau ir daugiau vandens. Vakarų Europoje kiekvienas žmogus tik namuose sunaudoja apie 40 galionų vandens per dieną o Jungtinėse Amerikos Valstybėse tas suvartojimas yra dar didesnis. Lietuvoje, pavyzdžiui, vandens suvartojimas padvigubėja kas dešimtmetį. Kadangi paviršinio vandens kiekis mūsų krašte yra ribotas ir jis ne visur yra tinkamas, todėl Lietuvoje naudojamas vanduo yra dažniausiai požeminis. Problemos vandeniu aprūpinti didesnius Lietuvos miestus, kaip pavyzdžiui Panevėžį arba Šiaulius, visą laiką didėja, nes ir be pramonės išaugimo nuo paskutinio karo pradžios gyventojų skaičius šiuose miestuose padidėjo daugiau kaip keturis kartus.

Bet didžiausia dabartinė problema su vandeniu visame pasaulyje yra jo užteršimas. Vakarų pasaulyje ši problema buvo jau gana anksti suprasta ir yra daug pastangų įdėta ir daug atsiekta, kad vanduo ir bendrai gamta būtų vis mažiau užteršiama. Rytų Europos pramonė, tačiau, stengdamasi įvykdyti visokiausius nepasiekiamus planus, rūpinosi tik gamybos rezultatais nekreipdama dėmesio į gamtos ir ypatingai vandens užteršimą.

Baltijos jūroje, pavyzdžiui, yra sugaunamos žuvys su žaizdomis, kitos neturi akių. Švedija ypatingai yra tuo užteršimu susirūpinusi, nes iš rytų pusės, tai yra, Rytų Vokietijos, Lenkijos ir pabaltiečių kraštų, Baltijos jūra vis daugiau ir daugiau užteršiama. Pagal lietuvių spaudą Baltija vis dažniau išmeta negyvų žuvų, ruonių ir jos dugnas yra pilnas nebe gintaro, bet mazuto, gyvsidabrio, švino. Lietuvos pakrantėje daug Baltijos paplūdymių jau antrą vasarą turėjo užrašus „Maudytis draudžiama". Kuršių marių ekologinė situacija yra visai katastrofiška. „Dyla, garma į vandenį unikalios kopos... Rūgsta pamario raisteliai, pavirsdami dvokiančiom balom... Kuršių marių pakrantėse miršta medžiai. Miršta stovėdami, užnuodyti, negyvų vandenų paplauti. (*Švyturys* Nr.20, 1989). Jau ne pirmi metai kai Nemuną ir Kuršių marias žudo Vilniaus, Kauno, Tilžės (Sovetsko), Klaipėdos ir Nidos kanalizacijos. Per paskutinius tris dešimtmečius yra manoma (*Švyturys* Nr.20, 1989), kad į marias suplaukė milijonai tonų dumblo ir į jas dar ir šiandien teka nikelis, vanadis, cinkas, švinas, kobaltas ir kiti chemikalai. Kuršių marios daug kenčia nuo jų pakrantėje pastatyto Klaipėdos celiuliozės ir kartono fabriko, o ateičiai yra planuojama didelė Kaišiadorių hidroakumuliacinė elektrinė ir dėl to nėra abejonės, kad marių ekologinė padėtis dar pablogės.

Ne tiktai Nemunas, bet ir kitos mūsų tėviškės upės ir ežerai yra užteršti. Pagal Lietuvos spaudą 1988 metais gegužės-liepos mėnesiais devyniolikoje ežerų masiškai gaišo apnuodytos žuvys.

Taigi ateityje Rytų Europa ir, žinoma, mūsų kraštas turės daug pastangų įdėti ir daug pinigų išleisti, kad ne tiktai atgaivinti, bet mažų mažiausiai išlaikyti dar neužterštą gamtą ir skaidrųjį vandenį. Lietuva yra paruošusi projektą „Nemunas 2000" pagal kurį Nemuno upyno, Kuršių marių ir Baltijos pajūrio moksliniams darbams reikės išleisti virš 25 milijonus rublių (*Švyturys* Nr.20, 1989), bet kitų nuomonėmis tai yra, palyginti, labai maža neužtenkama suma. Faktas, tačiau, yra, kad ir Lietuva dabar jau daug dėmesio kreipia į vandens ir gamtos apsaugojimą nuo užteršimo.

Visai žmonijai, kuriame žemės kampelyje ji begyventų, vanduo yra pats brangiausias skystis. Jis pasiliko nepasiekeitęs per milijonus metų. Vanduo sukūrė dabartinį mūsų planetos paviršių, jis aprūpino žmogų ir su maisto šaltiniu ir su juo žmogus gavo energiją. Įvairiuose savo pavidaluose jis visą laiką bandė žmogaus išradingumą, jo sumanumą ir per jį žmogus sugebėjo skleisti savo kultūrą ir prekybą. Ir nors kartais jis ir pasidaro žmogaus priešu, tas skaidrusis vandenėlis yra didžiausias žmonijos tarnas ir lobis.

Ir laikykime jį kuo skaidresniu!

H. Vaineikis

ŽMONĖS IR ĮVYKIAI

Spaudos konferencija Lietuvių Namuose. Iš kairės: **Lietuvos Respublikos parlamento deputatė ir ministerės pirmininkės padėjėja Laima Liucija Andrikienė,** šalia jos **Romas Kinka** ir **DBLS-gos CV narys Algis Kuliukas.** (Sp. konferencijos aprašymas I-me psl.).

Balandžio 1 d. vyko Pabaltiečių protesto demonstracija prieš Sovietų smurto veiksmus Lietuvoje. Nuotraukoje dalis dalyvių, netoli Sovietų ambasados Londone.

Kovo 4 d. Londone lankėsi „Gimtojo krašto" vyr. redaktorius Algimantas Čekuolis. Nuotraukoje: **„Vienybės" klubo seniūnas M. Bajorinas su svečiu Lietuvių Namuose.**

PERŽIŪRIMOS NEKALTŲJŲ BYLOS

BAUDŽIAMOJI BYLA
NR. 8k-113 1989 m.
Pranešėjas J. Burneikis
NUTARTIS
Vilnius, 1989 m. lapkričio 10 d.,

Lietuvos TSR aukščiausiojo teismo teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, susidedanti iš pirmininkaujančiojo J. Burneikio, narių A. Jankausko ir A. Sirvydžio, dalyvaujant prokurorui A. Kirijankai, viešame teisiamajame posėdyje priežiūros tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal Lietuvos TSR prokuroro priežiūrinį protestą dėl Lietuvos TSR VRIK karinio tribunolo 1946 m. rugpjūčio 28 d. nuosprendžio, kuriuo,

Borisevičius Vincentas, Augustino, gim. 1887 m.

Micevičius Eduardas, Stasio, gim. 1883 m.,

Gustaitis Pranas, Simono, gim. 1910 m., pagal galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR BK 58-ta str. nuteisti aukščiausiąja bausme — sušaudymu,

Valickaitė Valerija, Stasio, gim. 1894 m. pagal tą patį BK 58-10 ir 58-12 str. str. nuteista laisvės atėmimu šešeriems metams,

Kaušys Pranas, Jono gim. 1910 m., pagal minėto BK 58-10 str. — laisvės atėmimu trejiems metams.

* * *

V. Borisevičius nuteistas už tai, kad būdamas Telšių vyskupijos vyskupu, 1940-1941 metais sakė tikintiesiems antitarybinius pamokslus. Namuose ir bažnyčioje saugojo antitarybinio turinio literatūrą. 1943 m. išleido kreipimąsi į dvasininkiją ir tikinčiuosius, kuriame šmeižė tarybinę santvarką, išsakė grasinimus asmenims, pritariantiems tarybinei santvarkai. 1944-1946 metais vadovavo ginkluotai opozicijai „Žemaičių legijonas". Rėmė ją materialiai ir įsakė tą daryti Telšių vyskupijos kunigams. Ginkluotos opozicijos dalyvius E. Misevičių ir Jazdauską nelegaliai apgyvendino pas kunigą P. Gustaitį. 1945 m. kovo mėn. padėjo vokiečių prašiutistams perduoti radiogramą į Vokietiją.

E. Micevičius nuteistas už tai, kad 1921-1924 metais dirbo Lietuvos Respublikos konsulu Vokietijoje ir Danijoje, 1941-1942 metais ėjo burmistro pareigas Plungės m. Išvadavus Lietuvą iš fašistinės Vokietijos okupacijos, gyveno nelegaliai. 1949 m. pradžioje užmezgė ryšius su ginkluotos opozicijos „Žemaičių legionas" štabu, kuris parūpino jam fiktyvius dokumentus. Su štabo vadais Kubilium ir Jozdausku svarstė ginkluotos opozicijos formuotės klausimus. Padėjo vokiečių parašiutistams susitikti su ginkluotos opozicijos dalyviais, skaitė ir kitiems davė skaityti antitarybinius atsišaukimus.

P. Gustaitis nuteistas už tai, kad būdamas Raseinių apskrityje, Pažilės bažnyčios klebonu susitikinėjo su ginkluotos opozicijos dalyviais ir vedė su jais antitarybinio pobūdžio pokalbius. 1943 m. išdavė fiktyvius dokumentus daugiau kaip 25 ginkluotos opozicijos dalyviams. Slėpė vokiečių kareivį, apie 2 mėn. laikė savo namuose tris vokiečių parašiutistus, pardavė jiems 1200 šovinių, padėjo užmegzti ryšį su ginkluotos opozicijos štabu. Slėpė E. Misevičių, 1946 m. sausio mėn. V. Valickaitės bute susitiko su ginkluotos opozicijos dalyviu Šarkausku. Bažnyčioje perskaitė tikintiesiems vyskupo V. Borisevičiaus išleistą atitarybinį kreipimąsi į tikinčiuosius. Skaitė antitarybinius atsišaukimus.

V. Valickaitė nuteista už tai, kad dirbdama pradinės mokyklos mokytoja palaikė ryšius su ginkluotos opozicijos dalyviu Šarkausku. Gaudavo iš jo antitarybinius asišaukimus ir perduodavo kunigui P. Gustaičiui. Nepranešė valdžios organams apie Šarkausko ruošimąsi gyventi nelegaliai.

P. Kaušys nuteistas už tai, kad, gavęs iš V. Valickaitės antitarybinį atsišaukimą, jį perskaitė ir perdavė P. Gustaičiui.

Lietuvos TSR prokuroras priežiūriui protestu prašo panaikinti Lietuvos TSR VRLK kariuomenės karinio tribunolo 1946 m. rugpjūčio 20 d. nuosprendį, o baudžiamąją bylą prieš V. Borisevičių, E. Misevičių, P. Gustaitį. V. Valickaitė ir P. Kaušį nutraukti, nesant jų veikloje nusikaltimo sudėties.

Teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, išklausiusi teismo nario pranešimą, prokurorą, prašiusį patenkinti protestą nustatė:

Karinio tribunolo nuosprendis neteisėtas ir nepagrįstas.

Pagal galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR 1926 m. baudžiamojo kodekso 58-1a str. Tėvynės išdavimas tai TSR Sąjungos piliečių veiksmai, kuriais kenkiama TSR Sąjungos karinei galiai, jos valstybinei nepriklausomybei ar jos teritorijos neliečiamybei, kaip antai: šnipinėjimas, karinės ar valstybinės paslapties išdavimas, perėjimas į priešo pusę.

Karinio tribunolo išvados, kad V. Borisevičius vadovavo ginkluotai opozicijai, rėmė ją materialiai ir vertė tai daryti Telšių vyskupijos kunigus, slėpė ginkluotos opozicijos dalyvius, aprūpino juos fiktyviais dokumentais, padėjo fašistinės Vokietijos parašiutininkams užmegzti ryšį su jos armija, neatitinka faktinių bylos aplinkybių, nes jų nepatvirtina byloje esantys įrodymai.

Kita V. Borisevičiaus veika, kaip antai: antitarybinių pamokslų sakymas, tokio pat turinio kreipimasis į dvasininkiją ir tikinčiuosius, išleidimas bei antitarybinės literatūros laikymas, negali būti pripažinta nusikalstama ir štai dėl ko.

V. Borisevičiaus pamokslu, kreipimosi į dvasininkiją ir tikinčiuosius tekstu bei kitos literatūros, karinio tribunolo pripažintos antitarybine, byloje nėra. Todėl negalima teigti, kad juose buvo išsakyti tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką žeminantys šmeižikiški prasimanymai.

Sekant V. Borisevičiaus parodymais, matyti, kad jo pamoksluose, kreipimasi į dvasininkiją ir tikinčiuosius bei Petruičio ir Davidino atsiminimų knygose buvo kalbama apie TSRS Konstitucijos deklaratyvų pobūdį, tikinčiųjų teisių ir laisvių suvaržymą, dvasininkijos persekiojimą, masinius suėmimus, tremimus, nekaltų žmonių žudynes bei kitas piktadarybes, įvykdytas Lietuvoje 1940-1941 metais. Tokiu būdu, juose buvo išsakytas dabar visuotinai pripažintas faktas — tautos genocido vykdymas. Tiesos sakymas negali būti pripažintas nusikalstamu.

M. Micevičiaus ir P. Gustaičio priklausymas ginkluotai opozicijai bylos įrodymais nenustatytas. Taip pat nesama įrodymų, kad jis būtų kenkęs TSRS karinei galiai, jos valstybinei nepriklausomybei ar teritorijos neliečiamybei. Negalime jų kaltinti už padėjimą fašistinės Vokietijos parašiutininkams, nes byloje nėra įrodymų, kad 1945 m. Telšių apskrityje buvo nuleisti vokiečių parašiutininkai.

Sekant E. Micevičiaus, P. Gustaičio, Š. Jozdausko ir A. Kubilio parodymais matyti, kad jų susitikimai su ginkluotos opozicijos dalyviais buvo atsitiktiniai. Todėl atsižvelgiant į to meto padėtį Lietuvoje, jų atsitiktinius susitikimus su ginkluotos opozicijos dalyviais, negalima laikyti Tėvynės išdavimu.

Literatūra, kurią skaitė ir platino E. Micevičius bei P. Gustaitis, nesurasta, neapžiūrėta. Jos pobūdis nenustatytas. Todėl negalima kaltinti juos už antitarybinės literatūros skaitymą ir platinimą.

Burmistro pareigų ėjimas negali būti traktuojamas kaip perėjimas į priešo pusę, nes bylos įrodymais nenustatyta, kad E. Micevičius, eidamas šias pareigas, būtų padėjęs vokiečių armijai vykdyti kovos veiksmus prieš Tarybų Sąjungą.

Tokiu būdu Karinio tribunolo išvados, kad E. Micevičius ir P. Gustaitis priklausė ginkluotai opozicijai, padėjo fašistinei Vokietijai, skaitė ir platino antitarybinę literatūrą ir šiais veiksmais išdavė Tėvynę, neatitinka faktinių aplinkybių, nes jų nepatvirtins įrodymai, išnagrinėti teisiamajame posėdyje.

Karinis tribunolas, nuteisdamas E. Micevičių — už Lietuvos Respublikos konsulo pareigų ėjimą Vokietijoje ir Danijoje (1921-1925 m.), už dalyvavimą, sprendžiant ginkluotos opozicijos organizacinius klausimus, P. Gustaitį — už išdavimą fiktyvių dokumentų ginkluotos opozicijos dalyviams, kovinių šovinių perdavimą vokiečių prašiutininkams, už jų rėmimą materialiai bei vyskupo V. Borisevičiaus kreipimasi į dvasininkiją ir tikinčiuosius paskleidimą, išėjo iš kaltinimo ribų, nes E. Micevičiui ir P. Gustaičiui tokie kaltinimai nebuvo pateikti.

Bylos įrodymais nenustatyta, kad Šerkauskas būtų buvęs ginkluotos opozicijos dalyvis. Literatūra, kurią platino Šarkauskas, V. Valickaitė ir P. Kaušys, nesurasta. Jos pobūdis nenustatytas. Todėl Karinio tribunolo išvada, kad V. Valickaitė palaikė ryšius su ginkluotos opozicijos dalyviu Šarkausku, skaitė ir su P. Kaušiu platino antitarybinę literatūrą, neatitinka faktinių bylos aplinkybių.

V. Valickatės žinojimas apie Šarkausko ketinimą gyventi nelegaliai nesudaro nusikaltimo sudėties, numatytos galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR FK 58-12 str., nes šis įstatymas numatė baudžiamąją atsakomybę už nepranešimą apie tikrai rengiamą ar padarytą kontrevoliucinį nusikaltimą.

Kadangi bylos įrodymais nenustatyta, kad V. Borisevičius, E. Micevičius ir P. Gustaitis kenkė Tarybų Sąjungos karinei galiai, jom valstybinei nepriklausomybei ar teritorijos neliečiamybei, o V. Valickaitė, ir P. Kaušys varo antitarybinę propagandą ir agitaciją, veikose, kurių padarymu jie pripažinti kaltais, nėra nusikaltimo sudėčių, numatytų galiojusio Lietuvos TSR teritorijoje RTFSR BK 58-1a, 58-10 ir 58-12 straipsniuose, todėl priežiūrinis protestas tenkintinas, o baudžiamoji byla nutrauktina.

Teisminė baudžiamųjų bylų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos TSR BPK 5 str. 2 p. ir 425 str. 2 p., nutarė:

Lietuvos TSR prokuroro priežiūrių protestą patenkinti, Lietuvos TSR VRLK kariuomenės karinio tribunolo 1946 m. rugpūčio 28 d. nuosprendį panaikinti, baudžiamąją bylą prieš Borisevičių Vincentą, Augustino, Micevičių Edvardą, Stasio, Gustaitį Praną, Simono, Valickaitę Valeriją, Stasio ir Kaušį Praną, Jono nutraukti, nesant jų veikoje nusikaltimo sudėties.

Pirmininkaujantysis: J. Burneikas
Nariai: A. Jankauskas, A. Sirvydis
LIC

MIRUSIEJI

Sausio 29 dieną mirė Juzė Daužvardienė—Rauktytė, Lietuvos gen. konsulė Čikagoje, buv. Lietuvos konsulato Petro Daužvardžio našlė., Gimusi 1904 m. liepos 22 d. Amerikoje, ji visą savo gyvenimą skyrė lietuviškai veiklai.

Sausio 13 d. Bostone mirė inž. Bronius Galinis, dipl. statybos inžinierius, visuomenininkas. Gimęs 1911 m. birželio 12 d. Vilniuje, Br. Galinis 1932 metais baigė ATM Kaune ir Karo mokyklą (aspirantu). Studijavo VDU statybos fakultete, kur 1934 m. apgynė diplominį darbą. Šalia darbo savo profesijoje, dirbo Lietuvoje ir išeivijoje visuomeninį darbą Šaulių Sąjungoje ir daugelyje kitų organizacijų.

Kovo 26 d. Stocholme, mirė latvių politinis veikėjas ir žurnalistas dr. Bruno Kalninš, didelis Lietuvos draugas ir lietuvių bičiulis. Gimęs 1899 m. gegužės 7 dieną Tukume, Latvijoje, Bruno Kalninš nuo pat jaunystės įsijungė į politinę veiklą. Būdamas Latvijos politinių veikėjų dr. Paulio ir Klaros Kalninš sūnus, jis jau nuo vaikystės patyrė tremtį ir persekiojimus. Kai Latvija 1918 m. lapkričio 18 d. pasiskelbė nepriklausoma respublika, devyniolikmetis Bruno buvo vienas iš 38 delegatų, kurie pasirašė šį istorinį dokumentą. Vėliau buvo Latvijos seimo socialdemokratų frakcijos atstovas, jaunimo organizatorius. Nepriklausomybės metais jis artimai bendradarbiavo su Lietuvos socialdemokratais. Tas darbas tęsėsi ir Antrojo pasaulinio karo metu, kol už rezistencinę veiklą jis buvo vokiečių gestapo suimtas ir įkalintas Stuthofo koncentracijos stovykloje. Čia jis susipažino ir susidraugavo su ten kalinamais lietuviais: rašytoju Baliu Sruoga ir kitais. Išsilaisvinęs iš stovyklos, jis gyveno ir dirbo politinį darbą Stohholme. Vadovavo Latvijos socialdemokratų partijai, buvo išrinktas Soc. Internacionalo garbės vicepirmininku. Parašė knygų latvių, švedų ir vokiečių kalbomis.

SUNKŪS LIETUVAI METAI

Tik susikūrusi Lietuvos Respublika susidūrė su daugybe negandų. Ypač sunkūs buvo pirmieji nepriklausomybės žingsniai, pirmieji metai — 1919-ieji. Iš Rytų slinko Raudonoji Armija. Šiaurėje veikė bermontininkai — provokiškos orentacijos rusų baltagvardiečių kariniai daliniai. Jie netgi ketino įvykdyti valstybinį perversmą ir Lietuvos vyriausybės vadovu paskirti savo žmogų.

Lygiai tą patį padaryti su M. Šleževičiaus vyriausybe bandė peoviakininkai — slapta karinė organizacija Polska Organizacja Wojskova — POW.

Neseniai susidariusios Lenkijos valdžios sluoksniai puoselėjo sukurti Didžiąją Lenkiją, į kurią kokia nors forma, pavyzdžiui, federacijos, įeitų ir Lietuva. Vienas artimas Pilsudskio vyriausybei laikraštis ta proga rašė, kad planuojamoji Lietuvos ir Lenkijos federacija bus „ne tik negirdėtai svarbus ir įsimintinas įvykis abiejų tautų gyvenime, bet taip pat pirmas žingsnis kelyje į plačią Centrinės Europos tautų federaciją".

Vienu tokių žingsnių buvo mintis nuversti Mykolo Šleževičiaus vyriausybę, o jos vietoje sudaryti prolenkišką kabinetą. Na, o kas toliau sektų, koks būtų scenarijus, istorija pavyzdžių, tarp jų ir 1940 m. Lietuvos, turi užtektinai.

Organizuoti Lietuvoje prolenkiškai nusiteikusių žmonių sukilimą ėmėsi J. Pilsudskiui artimi politikai. Svarbiausieji dirigentai buvo L. Vasilevskis (Lenkijos užsienio reikalų ministras, vėliau pasiuntinys Estijoje, Ministerijos įgaliotinis Vilniuje), teisininkas J. Papečkys (Rainys). L. Vasilevskis vėliau viešai patvirtino, kad jis veikė J. Pilsudskiui pavedus. „Visa peoviakų organizacijos veikla, — rašė lietuvių emigracijos istorikas R. Čepėnas, — buvo diriguojama lenkų centrinės valdžios, kuri vis dar buvo nepasotinama priskirtomis teritorijomis".

Perversmo štabą Kaune sukurti nepavyko. Jį suorganizavo Vilniuje. Sukilimo organizatoriai rėmėsi prielaida, kad sąjungai su Lenkija priešiškai nusiteikusi tik Lietuvos valdžia bei aukštieji valdininkai (ir tai ne visi). Tuo tarpu gyventojai esą pakeitus vyriausybę sutiks jungtis į federaciją su Lenkija.

Svarbiausioji jėga šiam reikalui įgyvendinti buvo slapta karinė organizacija, minėtoji POW. Ji įsikūrė 1918 m. — dar anksčiau negu buvo suformuota S. Voldemaro vadovaujama pirmoji Lietuvos vyriausybė. POW programa — lietuvių ir lenkų kalbų lygiateisiškumas, demokratinė Lietuva, o svarbiausia — jos sąjunga su Lenkija.

1919 m. gegužės mėn. buvo suorganizuota POW Kauno apygarda, pavaldi Lenkijos kariuomenės Vilniaus žvalgybos skyriui. Ji turėjo 13 skyrių. POW verbavo Lietuvoje vyrus ir siuntė į Lenkiją kariniam parengimui, skleidė Lietuvoje aktyvią prolenkišką propagandą, M. Šleževičiaus vyriausybę vadino „ponų valdžia", provokiška „plėšikų gauja", žadėjo visus aprūpinti žeme. Tik nežinia, iškur jos būtų gavę — negi atėmę iš lenkų magnatų Lietuvoje?

Sukilimui ėmė ruoštis 1919 m. vasarą. Kauno POW liepos 20 d. buvo paskelbta ypatingoji padėtis — tai tarsi kovinė padėtis — tai Nr. 1 ir įsakyta būti pasiruošus veikti.

POW siekė patraukti į savo pusę prolenkiškų pažiūrų ar gal opoziciškai vyriausybei nusiteikusius Lietuvos veikėjus. Istorikė R. Žepkaitė nurodo, kad peoviakams pavyko užmegzti ryšius su gen. S. Žukausku, kuris neslėpė savo pažiūrų dėl Lietuvos-Lenkijos sąjungos, kariniu tarnautoju, Rytprūsių lietuviu, žinomu priešiškomis pažiūromis dėl Vokietijos įtakos Lietuvoje J. Aukštuolaičiu, o taip pat su S. Narutavičium — dvasininku, vienu iš asmenų, pasirašiusių vasario 16 d. Nepriklausomybės aktą. Buvo numatyta į POW pusę patraukti pulkininką V. Grigaliūną-Glovackį, ministrus S. Kairį, J. Vileišį, J. Paknį, P. Leoną.

POW archyve rastuose sąrašuose yra 122 lietuviškos pavardės. Galima abejoti, kiek jie buvo susiję arba simpatizavo peoviakams. Galimas daiktas, ne visi jie buvo susiję su POW. Bet vis dėlto reikia manyti, kad Lietuvos valdančiuosiuose sluoksniuose buvo žmonių, teigiamai nusiteikusių dėl Lietuvos ir Lenkijos federacijos.

Rugpjūčio 20-22 d. POW pasitarime Vilniuje sukilimą buvo numatyta pradėti mėnesio pabaigoje (paskui perkeltas į rugsėjo 1 d.), numatyta būsimoji Lietuvos vyriausybė. Diktatoriumi turėjo tapti s. Žukauskas, pavaduotoju J. Aukštuolaitis, ministrų kabineto vadovu S. Narutavičius. Po perversmo planuota suimti M. Šleževičių, F. Tubelį, A. Stulginskį, K. Olšauską, A. Žmuidzinavičių, F. Kiršą, B. Sruogą, T. Ivanauską ir kitus Lietuvos žymesnius veikėjus.

Perversmui organizuoti J. Aukštuolaitis gavo 800 tūkst. markių. Dar 8 mln. markių buvo paruošta kaip finansinė parama būsimai Lietuvos vyriausybei, nes krašto iždas buvo tuščias.

Sąmokslininkai buvo tokie tikri sėkme, kad paruošė būsimos Lietuvos vyriausybės deklaraciją bei Lenkijos vyriausybės atsakymą jai su pažadais teikti visokeriopą pagalbą. Tokių „pareiškimų" bei „visokeriopos pagalbos" istorija irgi žino apsčiai. Vyriausybės vardu pareiškimą parengė ir prancūziškai.

Rugpjūčio 28-29 d. Kauno POW ėmė šį tą veikti: pjaustė telefono ir telegrafo laidus, stulpus, o Lietuvos valdžios organai pradėjo suiminėti peoviakus tarp jų ir Aukštuolaitį.

POW vadovybė galvojo, kad tai atsitiktiniai suėmimai, bet netrukus įsitikino, kad peoviakų sąrašai, adresai yra Lietuvos valdžios rankose ir kad ji apskritai gerai informuota apie sąmokslą.

Panikon puolęs L. Vasilevskis siūlė pulti Kauną ginklu, bet J. Pilsudskis šiai avantiūrai nepritarė.

Sąmokslą atskleisti padėjo vienas POW ryšininkas P. Vrublevskis-Daukantas. Yra nuomonė esą atskleisti sąmokslą Lietuvos valdžiai padėjo ir anglų žvalgyba. Versija įtikėtina. Lenkijos užmačias rėmė Prancūzija, o sėkmingas perversmas būtų reiškęs Prancūzijos įtakos Rytų Europoje sustiprėjimą. „Britų liūtas" to nepageidavo, nes tai būtų reiškę jo įtakos šiame regione susilpnėjimą.

Išlikę nesuimti peoviakai bei po 10 savaičių paleistas J. Aukštuolaitis atsidūrė Vilniuje. Čia jis ėmė leisti laikraštį „Suvienytoji Lietuva", įniršę dėl nesėkmės ketino sudaryti Lietuvos vyriausybę Vilniuje, ėmė verbuoti ištikimus kariškius žygiui į Kauną. J. Pilsudskis į tai pažiūrėjo skeptiškai atskydamas, kad jie „nepadarė išvadų iš savo patirties". J. Pilsudskio nuomone, tie ponai Lenkijai būtų šimtą kartų naudingesni Kaune savo pasisakymais Lenkijos naudai.

Šiuo tikslu į Kauną buvo atsiųstas Krokuvos universiteto dėstytojas poetas J. Herbačevskis. Jis turėjo skleisti prolenkiškas nuotaikas tarp Lietuvos inteligentijos. Pabendravęs su ja, J. Herbačevskis savo šefus nuvylė. Jis ėmė viešai propaguoti, kad Vilnius — miestas, apsuptas lietuviškų gyvenviečių, — turi priklausyti Lietuvai, su kuria susijęs ekonomiškai. J. Herbačevskis dargi reikalavo grąžinti Vilnių Lietuvai. Jis ragino Lietuvos lenkus būti lojaliais šalies piliečiais, nes iš to ir valstybėms, ir Lietuviams bei lenkams būsią tik nauda. O iš tautinių rietenų niekada niekam nėra buvę gerai.

Po nevykusio perversmo Lietuva parodė geranoriškų gestų normalizuoti šalių santykius. Pavyzdžiui, nebuvo paskelbti kompromituojantys Lenkijos vyriausybę POW dokumentai. Daug jų viešumon iškilo tik po Antrojo pasaulinio karo.

Lietuvos politikai (A. Voldemaras) bei J. Herbačevskis kontaktavo su aukštais Lenkijos politikais (bet nepageidavo turėti ryšių su J. Pilsudskiu) dėl santykių sureguliavimo. Dar vienas Lietuvos gestas šia linkme buvo apie 230 peoviakininkų paleidimas iš kalėjimo.

Tačiau konstruktyvus dialogas nesimezgė. Lenkijos valdžios sluoksniai kalbėjo pakeltu tonu, ultimatyviai. Tai tęsėsi iki tol, kol Molotovas su Ribentropu vienu plunksnos brūkštelėjimu „išsprendė" šalių nesutarimus, ginčus, prieštaravimus — pasidalijo jas.

Antanas Augus

BRD + DDR = KETVIRTASIS REICHAS?

Ne tik Čekoslovakija ir Lenkija bijosi suvienytos Vokietijos naujos agresijos, bet ir kitas tautos, kurios Antrojo pasaulinio karo metu buvo vokiečių okupuotos. Nors viešai dauguma vokiečių prieštarauja šiai užsienio nuomonei, tačiau spaudoje, radijo ir televizijos transliacijose jau išryškėja dvi priešingos politinės srovės — neonacinė ir demokratinė — turinčios vieną tikslą: prikelti iš griuvėsių, jeigu ne Grossdeutschlandą, tai bent Reichą 1937 m. geografinėje sienose.

Prieš penkerius metus M. Gorbačiovo, „perestroikos ir glasnost" vardu vadinama, ekonominė-politinė reforma Sovietų Sąjungoje padėjo ne tik sovietų imperijos satelitams (kaip Lenkijai, Vengrijai) nusikratyti Brežnevo doktrinos pančių, t.y. atgauti savo namuose šeimininko teises. Po to, kai 1989 m. vasarą-rudenį daugiau kaip pusei milijono DDR gyventojų per Vengriją ir Čekoslovakiją pavyko pereiti į Vakarų Vokietiją, lapkričio mėn. stalinistas Honeckeris kapituliavo, perleisdamas valdžią (iki demokratinų rinkimų 1990 m. kovo mėn. 18 d.) SED-PDS dominuojamam Gerlach-Modrow kabinetui. Šios vyriausybės svarbiausias uždavinys paruošti kelią demokratinės valdymo sistemos įvedimui Rytų Vokietijoje.

Lietuvos gyventojų aukos ir nuostoliai Antrojo pasaulinio karo ir pokario (1940-1959) metais. Nuotrauka daryta Klaipėdoje rugpjūčio 23 d., prieš 50 m. pasirašytą Hitlerio-Stalino sutartį, *demonstracijos metu.*
Foto U.A.— L. Tantau.

Praėjusiais metais liaudies iniciatyva įvykusiuose perversmuose, išskyrus Rumuniją, niekur nebuvo pralietas kraujas. Vokietijos vyriausybę ypač domina Rumunijos įvykiai. Kaip ir kitose rytų Europos šalyse, Rumunijoje yra didelės vokiečių gyvenvietės, vadinamos „Deutsches Siedlungsebiet". Suprantama, kad Hitleriui pralaimėjus karą, užimtųjų kraštų vokiečiai-kolonistai, kolaboravę su SS, policija ar ne, tapo nuskriaustųjų gyventojų keršto aukomis. Jie buvo priversti palikti prigimtas gyvenvietes Prūsuose, Silezijoje, Sudetuose. NSDAP propaguota „Heim ins Reich" išdava: apie dešimt milijonų Vokietijos tremtinių (Vertriebene) reikalauja teisės sugrįžti į gimtinę.

Aišku, Vokietijos susivienijimas sudaro ne vien JAV-joms ir Sov. Sąjungai problemų. Quo vadis, Germania? Paskutiniame šimtmetyje ne Vokietijos kaimynai olandai, danai, lenkai ar lietuviai užpuolė Reichą, žudė jos gyventojus, bombardavo miestus, išvietino milijonus gyventojų.

Nepamirškime, jog Hitlerio armijos nusiaubtą Europą, karo ir pokario metais, toliau engė ir prievartavo Stalino pakalikai. Nacių ir Sovietų pavergtose valstybėse gyventojų nuostoliai buvo milžiniški.

Šiandien dauguma vokiečių nebenori registruoti nevokiečių tautybės žmonėms karo metu (1939-45) padarytų skriaudų. Jie svajoja atgauti Vakarų Europoje ekonominėje-politinėje srityje vadovaujamą vaidmenį, atstumti Sov. Sąjungos hegemoninius kėslus...

Antrojo pasaulinio karo metu aukomis tapusios tautos, kurios dabar jau baigia išsilaisvinti iš „matuškos Rosijos" glėbio, ateityje turėtų nepasiduoti buvusių „antžmogių" vyliams ir „aukso kalnų" pažadams.

Paaiškinimai:

1. Žodis „Reich" yra keltų kilmės ir reiškia imperiją, valstybę. Vokiečių istorikai Ruropoje atžymi tris „Das Reich" laikotarpius:

1. Heiliges roemisches Reich deutscher Nation (962-1806 m.);

2. Deutsches Reich. Kūrėjas Otto von Bismarck (1871-1918 m.);

3. Drittes Reich. Kūrėjas Adolf Hitler (1933-1945 m.). Kitaip dar vadinamas „Tausendjähriges Reich", arba ir „Grossdeutschland".

Ketvirtasis Reichas — didelis klaustukas! Kūmai: H. Kohl, BRD, ir H. Modrow, DDR.

Ventės Ragas

Aukos Lietuvos Respublikai

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas Valdybos posėdyje 1990 m. kovo 17-18 d.d. Washingtone, apsvarstęs Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo paskelbimą ir paskutinius įvykius Lietuvoje, liečiančius praktišką Lietuvos Nepriklausomybės įgyvendinimą, skelbia:

„Demokratinės Lietuvos Atstatymo Fondo" įkūrimą ir skiria šio fondo pradinei veiklai penkis šimtus tūkstančių (0.5 mil.) dolerių.

Šis žingsnis yra išimtinis. Jo pareikalavo išimtina padėtis Lietuvoje. Sovietų Sąjunga ir vėl parodė savo tikrąjį veidą. Pripažinusi, kad Molotovo-Ribbentropo sandėris buvo neteisėtas ir negalėdama paneigti tiesos, kad Lietuva niekad į Sovietų Sąjungą neįstojo, ji tęsia Lietuvos okupaciją, sulaužydama tarptautines sutartis, visuotinai priimtus tarptautinės teisės principus, Helsinkio susitarimus, ir eilinio žmoniškumo dėsnius. Maža to, paskutinėmis dienomis Lietuvos rytų kaimynas ir okupantas ėmėsi visos eilės teroro veiksnių kaip tai grasinimas karine jėga ir jos faktinis panaudojimas, terorizavimas Lietuvos jaunuolių atsisakiusių prievartinės karinės prievolės ir akcijos nukreiptos prieš teisėtą Lietuvos vyriausybę.

Nežiūrint tai, Lietuvos gyventojai išlaiko pasigėrėtiną rimtį ir ryžtą Lietuvos laisvės neatsisakyti. Lietuvos prezidentas Vytautas Landsbergis ir kiti Aukščiausios Tarybos bei naujai sudaromos vyriausybės nariai rodo nepaprastą asmeninę drąsą, išmintį ir santūrumą, bet taip pat šaukiasi pagalbos.

Deja, vakarų demokratijos, įskaitant ir Jungtines Amerikos Valstijas, į pagalbą neskuba, kad neužrūstinti visagaliu pasiskelbusio vado.

Nenustojam vilties, kad sukrus demokratijos ir Lietuvos draugai svetimtaučiai, bet tuo tarpu ir nedelsiant į pagalbos šauksmą privalome atsiliepti mes, išeivijos lietuviai. Lėšos yra viena svarbiausių pagalbos formų. VLIKas yra pavedęs Tautos Fondui šią finansinę pagalbą organizuoti ir tvarkyti. Mes žinome šio pavedimo svarbą ir ėmėmės šio uždavinio žinodami, kad Tautos Fondo nariai jam pritars. Tautos Fondo narių sutelktom lėšom šį fondą pradėjom. Ačiū už tai. Mes tęsime šį uždavinį su viltimi, kad visi lietuviai, nežiūrint kokiai organizacijai jie priklausytų, supras šio uždavinio svarbą.

Mes jaudinamės dėl Lietuvą užpuolusių naujų pavojų ir rūpinamės mūsų brolių ir seserų likimu. Tai suprantama ir gražu. Atėjo tačiau laikas rimtai pagalvoti, prisimenant prezidento J. Kennedy žodžius, rimtai pagalvoti ką mūsų kiekvienas Lietuvai galime duoti.

Savo auką siųskime Tautos Fondo (Lithuanian National Foundation) vardu, P.O. Box 21073, Woodhaven, NY 11421 U.S.A., arba Tautos Fondas, 2 Ladbroke Gardens, London W.11 2PT England.

ELTA

Jaunoji lietuvaitė Lina Paliulytė

ELEKTRĖNUOSE NAUJA PARAPIJA

Ne taip seniai būriai Elektrėnų miesto ir jo apylinkių gyventojų, nepaisydami nei kartais pabjurusių orų, nei kai kieno pašlijusios sveikatos, pėščiomis ir kitokiais būdais traukė į kaimynines Kietaviškių ir Vievio bažnyčias. Ir štai atėjo 1988 metų gruodžio 16 diena, laikoma Elektrėnų parapijos kūrimosi užuomazga. Į šį atmintiną steigiamąjį susirinkimą atėjo daugiau nei šimtas tikinčiųjų, o už bažnyčios statymą pasirašė 1682 žmonės. Po mėnesio valdžios įstaigos oficialiai įregistravo Elektrėnų religinę bendruomenę ir leido statyti bažnyčią, kurios komitetą sudarė 25 nariai, pirmininkas — Povilas Senavaitis.

Pirmasis 1989 metų sekmadienis jau įėjo į Elektrėnų parapijos istoriją. Tą dieną miestelio, kuriame gyvena apie 18 tūkstančių žmonių, valgyklos salėje buvo paaukota pirmosios šventos Mišios.

Susirinko apie 400 žmonių. Vėliau pamaldos buvo laikomos Elektrėnų komunalinių įmonių kombinate, kur lig šios dienos, o ypač gausiai žmonių susirenka sekmadieniais.

Jaunojo klebono kunigo Jono Sabaliausko pastangos nenuėjo veltui. Į pamaldas susirenka ne vien miestelio gyventojai, kurių dauguma ankščiau ateidavo vien iš smalsumo. Dabar čia esti ne tik pamaldos, bet ir įdomūs susitikimai su labdaros organizacijų atstovais, aktoriais, su Sovietų Sąjungos liaudies parlamento nariu prof. Julium Juzeliūnu. Elektrėniškiai susipažino ir su įžymiu tautiečiu iš JAV Vytautu Kazimieru Jonynu. Gal tai ir yra viena iš priežasčių, kodėl naujosios parapijos bažnyčioje gausėja ir jaunų veidų.

1990 metų sausio 15 dieną Kaišiadorių vyskupas Juozas Matulaitis galutinai įteisino ir patvirtino Elektrėnų parapiją, nustatė jos ribas. Taigi Elekrėnų parapija jau gavo pilnas juridines teises.

Įdomu, kad čia klebono pastangomis įkurtos įvairiems reikalams tvarkyti tarybos, stengiamasi atrasti bendrą kalbą su jaunimu, moksleiviais. Taigi nemaža dėmesio skiriama vidiniam bažnyčios gyvenimui.

Na, o išorė nemaža rūpesčių sudarė. Surengtame bažnyčios pastato projekto konkurse dalyvavo keturios architektų grupės. Geriausiu pripažintas H. Šilgalio, A. Čekanausko, P. Krūvelio projektas, prie kurio prisidėjo ir svečias iš užsienio — Vytautas Kazimieras Jonynas. Jis Europoje ir Amerikoje pastatęs apie tris šimtus bažnyčių. Regis, parinkta ir bažnyčiai vieta, — ant kalnelio, kaip lig šiol darydavo mūsų tėvai ir bočiai. Dabar kaupiamos statybinės medžiagos, renkamos aukos, deramasi su globėjais ir rėmėjais — Lietuvos elektrine ir Vievio paukštynu. Statybas rengiamasi pradėti 1990 metų pavasarį.

Kazys Šliužas

Prūsijos lietuvių laikraštis

Praūžus pirmajam pasauliniam karui ir revoliucijai Vokietijoje, suaktyvėjo tautinių mažumų nacionalinio išsivadavimo sąjūdis. Subruzdo ir Mažosios Lietuvos veikėjai. Buvo atkuriamos prieš karą veikusios draugijos, steigiamos naujos, pažangesnės. Mažosios Lietuvos veikėjams kilo idėja liesti savo nepriklausomą lietuvišką laikraštį, kuris tarnautų lietuvininkams.

1918 m. lapkričio 16 d. buvo sudaryta „Prūsų-lietuvių tautinė taryba", ir ėmė rūpintis laikraščio leidimu. J. Stikliorius savo straipsnyje „Mažoji Lietuva 1918—1933 metais" rašė: „Kovos fondui sudaryti mes tilžiškiai sumetėme keletą tūkstančių markių; bet reikalinga buvo daug daugiau. Su provincija nors nuolat susirašinėjome, bet vis dėlto atrodė reikalinga pasitarti gyvu žodžiu ypač su Klaipėda. Buvo skubiai kreiptasi į pačius lietuvininkus Tilžėje, Klaipėdoje, Priekulėje, Šilutėje, sušaukti lietuvininkų — ištikimųjų — susirinkimai. Pasirodė, kad lietuvininkai dar gyvi ir karštai pritaria šiam sumanymui ir kiek galėdami rašėsi „laikraščio aukoms". Laikraščio leidimui pasirašyta apie 30,000 markių sumai (tada markė stipriai kritusi—BK). Įapskritis daugiausia važinėjo iš „Prūsų Lietuvių susivienijimo" centro J. Stikliorus, E. Simonaitis, Didžys. Klaipėdoje stipriai darbavosi dailininkas A. Brakas, spaudos darbuotojas A. Baltris ir istorikas A. Bruožis. Apskrityse dirbo Jokūbas Bruožaitis, M. Reizgys ir J. Naujokas iš Kuodžių prie Priekulės. Išeinantis laikraštis turėjo patenkinti Prūsijoje gyvenančių lietuvių reikalus ir todėl pavadintas „Prūsų lietuvių balsu".

Pirmas pavyzdinis „Prūsų lietuvių balso" numeris pasirodė 1919 m. sausio 15 d. Leido „Spaudos" draugija. Už redakciją atsakingas J. Stikliorius, spausdimo E. Jagomasto spaustuvė „Lituanija" — Tilžėje, Aukštoji g-vė 78. Laikraštis išeidavo tris kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Mėnesiui kainavo 70 feningių, su atnešimu į namus 78 feningių. Klaipėdoje laikraščio atstovu buvo A. Baltris, Sukilėlių g-vė Nr. 1 (gatvė pavadinta po 1923 m.—BK).

Pirmame „Prūsų lietuvių balso" numeryje leidėjai parašė įžangos žodį: ...Visur ir visada stengsimės teisybę pasakyti prieteliams ir neprieteliams, ir tik niekada neušmirškime, kad atgautoji žodžio ir spaudos valnybė reikalauja subrendusių veikėjų". Tokiu žmogumi buvo J. Stikliorus; V. Gailiui išvykus jam faktiškai vienam teko būti redaktoriumi, ir korespondentu, korektorium ir net ekspeditorium. Vis dėlto 1919 m. sausio 29 k. laikraštis reguliariai ėjo tris kartus į savaitę ir buvo keturių puslapių didumo. O po kelių mėnesių laikraštis turėjo apie pustrečio tūkstančio skaitytojų. Pastovai korespondecijos atsiųsdavo A. Baltris iš Klaipėdos. Vienas pirmųjų savo eiles pradėjo spausdinti poetas Hofmanas — ateivis iš Musaičių (Šilutės raj.). Rašė Sėjus, Vydūnas, Kvėtonis, A. Tautginas, Šlūža ir kt. Tai tokia daug žadanti buvo šio laikraščio pradžia. Deja, kilo tarp pačių lietuvininkų nesutarimai. Ypač savo veiklą išplėtė šilutiškis Kubilius (palaikė ir agitavo Klaipėdą paversti laisvuoju miestu arba iš viso neatskirti nuo Vokietijos—BK.). Tada buvo žinoma, kad Klaipėdos kraštas bus atskirtas nuo Vokietijos. Kubilius visur rinko parašus prieš atskyrimą ir siuntė Vokiečių vyriausybei. Aršią kovą pradėjo prieš „Prūsų lietuvių balsą" net firmos, kurios laikraštyje reklamavosi. Sėkmingai kovai prieš Kubiliaus vedamą peikimą ir jo propagandai atremti 1919 kovo pabaigoje susikūrė „Prūsų-lietuvių susivienijimo laikinoji taryba" ir pradėtas leisti vokiečių kalba laikraštis „Litauische Worte". Jos pirmininku išrenkamas M. Gailius, nariais: A. Baltris, J. Strekys, V. Gaigalaitis, J. Stikliorius, M. Jankus, Geidys ir Meikis. Vis dėlto Kublius su savo propaganda laimėjo ir birželio pabaigoje vokiečių valdžia išleido įstatymą dėl spaudos suvaržymų bei uždraudė kalbėti apie vokiečius. Nežiūrint to, 1919 liepos 1 d. „Prūsų lietuvių balsas" tampa dienraščiu ir padidinamas jo formatas.

O spausdinimas perkeliamas į pačios „Spaudos draugijos į buvusią Pavloskio g. Laikraščiui plečiantis reikėjo daugiau darbuotojų. Čia iš Klaipėdos persikėlė A. Baltris, vėliau pradėjo derbti Dugnius. Jokušaitis, Valendžius, Šlaža, Gležė, Petrulis ir kt. Vokiečiams pradėjus kištis į lietuvininkų reikalus 1920 m. pradžioje laikraštyje buvo išspausdintas straipsnis, kad per mažai nuo Vokietijos atskirta rubežiaus, jis turėjęs eiti ties Labgava (dabar Poleckas). Tuoj pat spaustuvėje policija padarė kratą, suėmė laikraščio atsakingąjį redaktorių Dugnių ir uždarė į Tilžės kalėjimą. Po savaitės suimamas ir J. Stikliorius, o laikraštis „Prūsų lietuvių balsas" uždraudžiamas. „Spaudos" draugija išleido jo vietoje „Rytojų". Po kiek laiko „Rytojus" irgi uždraudžiamas. Vokiečių valdžia paleido laikraščio darbuotojus iš kalėjimo, bet stipriai pradėjo varžyti jų veiklą. Ir laikraščiui nieko kito neliko, kaip keltis į Klaipėdą. Pirmasis „Prūsų lietuvių balso" numeris dienos šviesą Klaipėdoje išvydo 1920 m. balandžio 1 d. Spaudė „Lituanijos" spaustuvė, savininkas Vilius Šaulinskis (spaustuvė buvo ten, kur dabar kojinių fabrikas Simono Daukanto gatvėje nr. 13 — B.K.) 1921 įsteigus „Ryto" akcinę bendrovę, laikraštis perkeliamas į ją. Klaipėdoje laikraščio redaltoriumi dvejus metus dirbo Dovas Valendžius. Redakcijoje dar dirbo J. Vanagaitis, Strangalys, Ašmys, Anysas, kiek vėliau apie šį laikotarpi į redakciją priimama I. Simonaitytė. Po Valendžiaus mirties 1922 m. liepos 3 d. laikraščio redaktoriumi paskiriamas D. Balčys. „Prūsų lietuvių balsas" paskelbė, kad Mažosios Lietuvos padangėje suspindėjo nauja žvaigždė E.S. Eglaitė ir paskelbė jos tikrąją pavardę. Šis laikraštis išspausdina apie 30 Simonaitytės eilėraščių 1923 m. Nr. 39 „Palaiminta būk tėvų žeme", 1922 m. Nr. 304 „Matai kad aušt kita gadynė", 1922 m. Nr. 181 „Kur teka", 1920 m. Nr. 9 „Rytojus" rašė: „Tik skaityk jos eiles dar kart ir vis ir vėl, o kada visa Lietuva bus pilna pastojusi dvasios ir meilės Simonaitytės širdis, viršui atspaustų eilių tai galingai, laimingai pražydės visa Lietuva, kai dar niekada ligi šiol". Iš to matai, kad Simonaitytės eilėraščiai buvo labai populiarūs. Ji jų parašė apie 50.

1923 m. sausio 12 d. jau prasidėjus krašte sukilimui prefektūros kapitonas La Roše pasikvietė Balčių pas save ir reikalavo, kad į prefektūrą turi būti atgabenti ne pirmieji laikraščio numeriai, o rankraščiai. Nesulaukdami jo policija pradėjo ieškoti „Balso" redaktoriaus D. Balčiaus ir jam teko slapstytis, o laikraštis ėjo be cenzūros. O sausio 15 d. Petisne visiškai uždraudė leisti „ Prūsų lietuvių balsą". Kai kas iš redakcijos planavo naktį pasitraukti iš Klaipėdos ir laikraštį išleisti jau sukilėlių užimtoje Šilutėje: tai Balčys, Simonaitytė, Meižis.

Pradėjus kulkom zvimbt, redakcija buvo Turgaus gatvėje, o prefektūra Perkausų gatvėje, gale, išeinant į Turgaus gatvę. Čia klostėsi pagrindiniai 1923 m. įvykiai. O sudarant naują krašto direktoriją, Balčys pakviestas į ją valdininku. Laikraščio redaktoriumi paskiriamas anksčiau minėtas Ansas Baltris, kuris ir išbuvo iki 1923 m. spalio 1 d. Kurį laiką atsakinga redaktore buvo I. Simonaitytė, kaip ji prisipažįsta savo knygoje „O buvo taip". „Ir taip „Prūsų lietuvių balsas" ėjo keletą mėnesių neva mano prižiūrimas, kol išėjau atostogų". 1923 m. paskutinius tris mėnesius atsakingu redaktoriumi buvo Michelis Kiošis, vėliau iki 1927 m. „Lietuvos keleivio" redaktorius. Prijungus Klaipėdos kraštą prie Lietuvos, 1924 m. pakeičiamas laikraščio pavadinimas ir sausio 1 d. pasirodė „Lietuvos keleivis" pavadinimu.

Žodyje skaitytojams sakoma: „Lietuvos keleivis" pradeda savo kelionę ne kaip visai naujas laikraštis, bet kaip įpėdinis „Prūsų lietuvių balso". Šis liberalinės pakraipos laikraštis suvaidino teigiamą vaidmenį Mažosios Lietuvos nacionaliniame išsivadavimo judėjime. Vėliau, įsigalėjus nacizmui ir fašistams užėmus Klaipėdą, kai kurie veikėjai, J. Stikliorius, A. Baltris buvo kalinami, kiti persekiojami už lietuvišką veiklą.

Kazys Budginas

„Aušra". 1/84

LIETUVA, TU LAIMĖSI!

Sveika, gimtoji žeme, tiek dešimtmečių ir metų išvarginta, svetimų kojų trypta, neteisybės ir prievartos išplakta, kamerose ir karceriuose aukléta, baime ir neapykanta maitinta. Sveikas, kiekvienas dar neiškirstas ir nesužalotas miškų ir pamiškių medi, buldozerio ir traktorių neiškoneveiktas sode, kiekvienas dar tepalais nespėtas suteršti pašaly, kiekvienas basomis vaikų išmintas take, dar lankomis besipuošiąs paupy, kiekvienas bundančio nuo pavasario tvieskiančio saulės želminėlis, po kurio gali pasislėpti nuo plėšraus vanago putpelė ar vyturys. Sveikas, šilto ir šalto matęs lietuvi, besikeičiančių kaip vėjas santvarkų laužytas, bet nepalaužtas, Sibiro šalčių ir tardytojo rūstumo išbandytas, prieš šautuvo vamzdį ne kartą ir net du statytas, bet neišgąsdintas, naganais ir vienvamždžių buožėmis glostytas, pažadais ir pasakomis mėgintas užmigdyti, bet neužsnūdęs. Tu pakėlei, Broli, Sese, pernelyg sunkius istorijos, laiko dvasios ir dabarties išmėginimus, — todėl būk sveikas! Džiaugiamės Tavimi, kad parodei pasauliui savo ryžtą, savo drąsą, savo galutinį apsisprendimą, nepaisant, kad vienas didelis nenori iš savo galingo, troškinančio glėbio paleisti, o kitas — Tavo šventų teisių ir laisvojo žmogaus savasties visam pasauliui viešai pripažinti. Būk sveikas, Baltijos Krašto Žmogau, atsikratęs baimės jausmo ir drįsęs vienąkart, kai dar kiti šaukia palaukti, kai antri stebisi — tylėkit, visiems garsiai ištarti: mes ne tik norime laisvės, bet mes esame laisvi. Čia Tavo, Nemuno ir Neries, Vaike, didžiausia moralinė pergalė. Juk galima būti laisvam ir nebūti laisvu, bet galima būti surakintam, o savo sieloje, savo širdyje ir savo elgesiu rėžti visam pasauliui į akis — mes laisvi ir nepriklausomi! Tai kur kas svarbiau nei kalenti kulkosvaidžiais, mėtyti bombas ar laužyti kalėjimų kamerose kaulus! Džiaugiamės JUMIS KIEKVIENU, kurie kovojat, ištvėrėte, kurie neišdavėte, kurie drąsinote ir kėlete kitus, kurie skiepijote vienybę ir mokėte doros, kai aplinkui siautė pairimas ir liepsnojo kerštas, kaip ant gatvės ir turgaviečių grindinio guldė kaip ruduo pašalnojusius lapus uniformuotus ir be mundurų, vien mileliu apsitaisiusius vyrus, kurių atpažinti buvo nevalia net tikrajai motinai. Sveikas, mielas, brangus ir daugel kančių patyręs žemaiti, aukštaiti, dzūke ir kapse, — kurie, išvyti iš savo pastogių, išginti nuo savųjų šeimos židinių, pajėgėt nepasimesti nei Niujorko didmiesčio šurmuly, nei Londono Big Beno pašonėje, nei Australijos platybėje, nei tundroje, nei Rusijos stepių toliuose. Visus Jus sveikiname, nes nuo šiol visi turime tėviškę, kuri jau nebe pamotė nebe tykanti belangėmis ir nebe grasanti „baltomis meškomis" šalis, o visų laukianti, visiems atleidžianti, visus, kurie moka nuoširdžiai savo kaltę išpažinti, sąžiningu darbu ir elgesiu savo piktadarybes atpirkti — visus kaip motina nori apkabinti.

Sveika, žydroji Lietuvos padange, po kuria tiek amžių išvargę vaikai, atsirėmę į gilų tikėjimą Dievu, šaukdamiesi Marijos pagalbos, iš pušsimtį metų ugdytos prieštaravimų ir skaldymosi dvasios išsivadavę, suprato vienybės, pasitikėjimo ir sutarimo jėgą — ištarė lemtinguosius visai tautai žodžius, kurie kaip ir 1918 metais vasario 16-tąją veržiasi pro kliūtis, pro negandas, dvejones ir grasinimus, bet jie gyvi, tarti, paleisti ir paskelbti.

Tebūnie mūsų tikėjimas dar tvirtesnis, tenenusilpsta malda į Mariją, tebūna ir tegyvena aukos, doros ir meilės dvasia. Būsim tvirti, jei riš vienybė... Sėkmės, Tau, gimtojo žemės grumsto Broli, Sese, ištvermingai psichologinę kovą pradėjus, lig pergalės varpų paskutinio dūžio ją sėkmingai laimėti.

Tegul ir toliau iš mūsų Lietuvos Respublikos vadovų lūpų nenutyla reikalingi mūsų likimui žodžiai, ištarti naujojo Aukščiausios Tarybos Prezidiumo Pirmininko Vytauto Landsbergio lūpomis: „Tepadeda mums Dievas ir visi geros valios žmonės". Kadaise imperatoriui Konstantinui buvo pasakyta: „Su šituo ženklu Tu laimėsi". Lietuva, jei tu Dievą ir Mariją prisiminsi, kryžių į savo namus, į posėdžių sales ir į savo širdį įneši, ir tu laimėsi...

Italijos Lietuvių Bendruomenės vardu
pirmininkas monsinjoras V. Mincevičius
Vicepirmininkai: K. Lozoraitis ir monsinjoras A. Bartkus.
Vatikano Radijo lietuvių Tarnyba:
kun. V. Pupinis, kun. K. Ambrasas, K. Lozoraitis, J. Malinauskas, N. Tutkaitė, B. Vileišytė

VOKIETIJOJE

VIII PASAULIO LIUTERONŲ SĄJUNGOS SUVAŽIAVIMAS CURITIBOJE, BRAZILIJOJE

(1990 sausio 30 — vasario 8 dienomis)

Asamblėjos šūkis: *„Aš savo tautos šauksmą girdėjau"*.

Liuteronų Sąjunga susikūrė 1947 metais Švedijoje, Lund mieste. Šiandien jai priklauso 105 Bažnyčios, kurios randasi visose kontinentuose su 55 milijonais narių. Visuotinas Suvažiavimas yra aukščiausias nutarimų leidėjas. Suvažiavimai įvyksta kas 5-7 metai. Paskutinis suvažiavimas įvyko 1984 m Budapešte, Vengrijoje. Tarp suvažiavimų Sąjungos reikalus veda vykdomasis komitetas.

Suvažiavime dalyvavo 105 Bažnyčių atstovai, kurie priklauso Liuteronų Sąjungai. Delegatų skaičius 376. Tarp jų 40 nuošimčių sudarė moterys ir beveik 20 nuošimčių — jauni žmonės, mažiau nei 30 metų.

Curitiboje lietuvius atstovavo kunigas diakonas J. Kalvanas iš Tauragės, K. Ivanauskienė iš Vilniaus ir Valdas Aušra iš Vilniaus. V. Vokietiją ir visas egzilines LiEL Bažnyčias atstovavo kunigė diakonė ir mokytoja Tamara Schmitienė iš Oldenburgo.

Asamblėjos programa buvo labai išsami ir didelės apimties. Plenume ilgą laiką užtruko Liuteronų Sąjungos santvarkos keitimas. Asamblėja dirbo ir kitose srityse. Dalyviai buvo padalinti į grupes ir nagrinėjo Mato Evangelijos, nuo 5-9 perskyrimo, tekstus.Taip pat darbas vyko keturiose sekcijose, kuriose buvo nagrinėjamos šios temos: „Gyvenimas bendruomenėje", „Išganymas ir išvadavimas", „Laisvė ir teisingumas", „Išlaisvintas pasaulio kūrimas".

Vienas iš kalbėtojų, prof. Ronald F. Tiemann (JAV) paaiškino apie skurdą ir vargą pasulyje šiandien: 500 mil. žmonių alkani, 1 milijardas gyvena dideliame skurde ir kiekvienais metais 40 mil. miršta badu.

Per VIII-jį Liuteronų Sąjungos suvažiavimą buvo daug temų nagrinėta. Lietuviai, estai ir latviai paruošė „Rezoliuciją dėl Baltijos valstybių", kurią Liuteronų Sąjungos ansamblėja priėmė.

Liuteronų Sąjungos naujuoju prezidentu buvo išrinktas kunigas dr. Gottfried Brakemeyer, buvęs Evangelikų Bažnyčios Liuteronų išsipažinimo prezidentu Brazilijoje. Latvių vyskupas Karlis Gailitis atstovaus pabaltiečius evangelikus visame pasaulyje.

Abi suvažiavimo savaites jungė tema : „Kokią reikšmę turi krikščioniui *Communio/Koinonia* (bendrijos visuomenės sąvoka?). Anglų ir vokiečių kalba išleistoje brošiūroje šeši, įsidėmėtini sakiniai pabrėžia *Communio* prasmę. Ten pasakyta, kad Bažnyčia, kaipo žmonių bendrija, visados yra bendrija Kristuje. Jos esmė yra solidari bendrystė: ką gaunąs turįs bendrai su kitais, materialiniu ir dvasišku atžvilgiu. Tikinčiųjų bendrija nėra malonės arba geros valios, bet „įsipareigojanti" bendrija, kuri turi pasireikšti gyvenime, veikloje ir ilgesyje. Krikščionių bendrija yra ne sau, bet gyvena iš bendrystės su Viešpačiu, kuriam ji tarnauja kaipo įrankis ir ženklas pasaulio išganymui. Paskutiniame skirsnelyje yra pabrėžta, kad *Communio* supratimas turi didelę reikšmę naujausiam ekumeniniam judėjimui. Kartu su krikščioniškomis tradicijomis Bažnyčia yra krikščionių bendrija su Kristumi ir parapijų su vietinėm Bažnyčiom tarpe savęs.

Aš niekada neužmiršiu, ką aš Brazilijoj, Curitiboje per VIII-tą Pasaulio Liuteronų Federacijos ansamblėjoje mačiau, girdėjau ir pergyvenau. Ačiū Dievui!

Kunigė diakonė **Tamara Schmidt'ienė.**

REZOLIUCIJA DĖL BALTIJOS VALSTYBIŲ

Aštuntos Pasaulio Liuteronų Federacijos asamblėjos dalyviai su džiaugsmu ir dėkingumu pripažįsta, kad Dievas išgirdo Rytų Europos tautų šauksmą ir atvėrė naujas galimybes krikščioniškai ir pilietinei laisvei ir tautų apsisprendimui. Už tai mes, šios ansamblėjos delegatai dėkojame Dievui. Bet šis procesas dar tik prasidėjo, yra užgniaužtas Baltijos šalyse: Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje.

Budapešto asamblėja konstatavo, kad pagrindinės žmogaus teisės, įskaitant teisę į apsisprendimą ir teisę gyventi taikoje kiekvienam žmogui, negali būti įgyvendintos, kol socialinės sąlygos ir politinė struktūra nėra gerai sutvarkytos.

VIII-ji PLF asamblėja pripažįsta, kad Dievas atsiliepia į Rytų Europos tautų šauksmą. Kad Baltijos tautų aspiracijos — patiems apsispręsti — būtų realizuotos.

Viešumo ir pertvarkos politika davė šiek tiek laisvės okupuotų Baltijos valstybių bažnyčioms ir leido žmonių, ypač jaunimo troškimui, gauti kuo daugiau dvasinių vertybių iškilti į paviršių. Tarptautinėje bendruomenėje, deja, dar nepilnai suprantamos šių tautų istorinės, politinės ir kultūrinės aplinkybės, taip pat jų aspiracijos ir troškimas apsispręsti.

Todėl asambleja reikalauja:

— Federacijos bažnyčioms duoti objektyvią informaciją apie Baltijos kraštų padėtį.

— teikti įmanomą dvasinę ir materialinę paramą Baltijos kraštų Liuteronų bažnyčioms.

— visų geros valios žmonių paremti taikingą Estijos, Latvijos ir Lietuvos tautų kovą ir troškimą laisvės ir apsisprendimo.

Lietuvos persitvarkymo Sąjūdis siūlo išeivijos lietuviams naują laikraštį:

„Respublikos" laikraščio prenumerata 1990 metams užsieniui bus siunčiama oro paštu. Norintieji 1990 metais gauti „Respublikos" laikraštį, turi užpildyti pateikiamą anketą, iškirpti ją ir išsiųsti nurodytu adresu.

Siunčiu „Respublikos" laikraščio prenumeratos metams mokestį $85.00 JAV dolerius
Taip pat siunčiu auką $ JAV dolerius
Pavardė, vardas _____
Adresas _____
_____

Čekius rašyti: SąjūdžioInfo
Siųsti: 7159 S. Whipple
Chicago, IL 60629 U.S.A.

Pranešame, kad „Respublika priima visas tautiečių, gyvenančių užsienyje, reklamas ir skelbimus. Jos superkamos ir parduodamos per „SąjūdžioInfo". Visais „Respublikos" platinimo užsienyje ir reklamų bei skelbimų klausimais reikia kreiptis į „Respublikos" atstovę Čikagoje Ritą Dapkutę (SąjūdžioInfo).

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. England

Tel.: 01-727 2470. Telex: 261947 SOS G. FAX: 01-727 3045

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė

Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 20 svarų;

Vokietijoje — 77 DM. Visur kitur — 25 sv. (oro paštu).

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS— KADA—KUR?

Balandžio 28 — Baltų Sąjungos metinis susirinkimas Lietuvių Namuose, 14.00 val.

Balandžio 28-29 — dėl nenumatytų kliūčių Baltų savaitgalis atšaukiamas.

Gegužės mėn. — DBLS „Gimtinė" folklorinis ansamblis ir „Lietuva" tautinių šokių grupė vyksta į Lietuvą dalyvauti folklorinių ansamblių šventėje „Skamba, skamba kanklės".

Gegužės 20-24 — VII-tas Lietuvos gydytojų suvažiavimas. Kreiptis: LGS sekretoriatas, P.O. Box 1011, 233007 Kaunas, Lietuva, USSR.

Birželio 5-29 — Kopenhagoje įvyks Žmogaus teisių konferencija. (EL. nr. 24-2059, 3 psl.).

Liepos 28 — rugpjūčio 4 — 41-ji tradicinė skautų stovykla Lietuvių Sodyboje.

Rugpjūčio 5-12 — 37-ji Europos Lietuvių Studijų Savaitė Einsiedeln, Šveicarijoje.

Spalio 20 — Boltono lietuvių metiniai šokiai Ukrainiečių Klube, 99 Castle St Bolton.

DBLS TARYBA

Naujai perrinkta DBLS Taryba pareigomis pasiskirstė taip: J. Levinskas — pirmininkas, G. Ivanauskienė — vicepirmininkė, A.J. Podvoiskienė — sekretorė, J. Bliūdžius ir H. Gasperas — nariai.

A.J. Podvoiskienė
DBLS Tarybos sekretorė

LONDONO LIETUVIŲ MAIRONIO MOKYKLA

Kovo 31 d. užsibaigė Londono lietuvių Maironio mokyklos antrasis trimestras ir prasidėjo Velykų atostogos. Paskutiniam mokslo trimestrui mokykla renkasi balandžio 28 d., šeštadienį, 10 val.

PAMALDOS

Eccles — balandžio 8 d., 12.15 val.

Nottinghame — balandžio 8 d., 11.15 val., Židinyje su Verbų apeigomis.

Nottinghame — balandžio 12 d., Did. Ketvirtadienį, 19 val., balandžio 13 d., Did. Penktadienį 15 val., balandžio 14 d., Did Šeštadienį 19 val., Židinyje.

Nottinghame — Velykų I d., balandžio 15 d. ir Velykų II d., balandžio 16 d., 11.15 val. Židinyje.

Derbyje — Velykų I d., balandžio 15 d., 14 val., Bridge Gate.

Manchesteryje — balandžio 15 d., 12.45 val.

Boltone — balandžio 16 d., 11 val.

Bradforde — balandžio 22 d., 12.30 val. su skautais Klubo patalpose.

Nottinghame — balandžio 22 d., 11.15 val., Židinyje.

Wolverhamptone — balandžio 22 d., 17 val., Šv. Petre-Pauliuje, North St.

UŽ LIETUVĄ

Maldų Žygį atlieka Lietuvių Katalikų Bendrijos: balandžio 6 d. Stoke-on-Trente, balandžio 10 d. Londone, balandžio 20 d. Leicesteryje.

AUKOS TAUTOS FONDUI

Per DBLS Bradfordo sk. aukų rinkėją S. Grybą: Vyties Klubas — 100.00 sv., J. Žalys — 50.00 sv., J. Varaškevičius — 20.00 sv., R. Karalius, B. Kuzminskaitė, P. Miliauskas ir E. Radzevičius po 10.00 sv., A. Bučys, L. Bučienė, S. Budrys, p. Blinstrubas, A. Brazdeikis, p. Karalienė, A. Galbuogienė, A. Gerdžiūnas, p. Kadžionis, V. Rekešius, p. Plaskauskienė, P. Pucevičius, E. Sinickienė, S.U., K. Vaičekauskas ir P. Vasis po 5.00 sv., S. Grybas — 6.00 sv., V. Daunoras — 4.00 sv., J. Adamonis, p. Lauraitienė po 2.00 sv., J. Paulauskas — 2.00 sv., kiti aukotojai — 5.00 sv.

Viso Bradforde surinkta 313.00 sv.

Per DBLS Rochdale sk. sekretorių S. Sasnauską: Vl. Liaugaudienė — 10 sv., S. Sasnauskas, D. Banaitis, V. Motūza, St. Jonkaitis, St. Aleknavičius ir A.T. Kaminskas po 5.00 sv., V. Budrys — 2 sv., A. Valaitis — 1.00 sv.

Iš viso Rochdalyje surinkta 43.00 sv.

Iš kitur aukų prisiuntė: P.B. Voveriai — 20.00 sv., V. Račys ir J. Zdanavičienė — po 10.00 sv., J. Vrubliauskas, S. Pučinskienė ir V. Bielevičius — po 5.00 sv.

Visiems aukojusiems ir aukų rinkėjams nuoširdžiai dėkoja

TFA D. Britanijoje

MANČESTERYJE

MARGUČIŲ VARŽYBOS

Velykų pirmą dieną MLS klubas rengia gražiausių margučių varžybas, kurie bus premijuojami.

Kviečiame tą dieną atvykti į klubą su margučiais. *Klubo valdyba*

FILATELISRŲ DRAUGIJA „VILNIUS"

Metinis Draugijos susirinkimas įvyks 1990 m. balandžio 28 d., 14 val.

Visi lietuviai filatelistai ir jiems prijaučiantieji yra maloniai kviečiami šiame susirinkime kuo gausiau dalyvauti.

Draugijos valdyba

IEŠKO

Kazys Milalauskis ieško sesers Marytės, gimusios 1922 metais. Ji išvyko į Šetlandą 1949 metais. Prašome atsiliepti arba kas žino ką nors apie ją, informuoti šiuo adresu; E. Žebelienė, 9 Brentwood Drive, Monton, Eccles, Manchester, M30 9LT.

BRADFORDE

MARGUČIŲ KONKURSAS

Balandžio 16 d., pirmadienį, Velykų II-ją dieną 13.30 val. Bradfordo lietuvių „Vyties" klube ruošiamas margučių konkursas.

Už gražiausiai nudažytus margučius bus skiriamos premijos. Trys premijos vaikams ir 3 — suaugusiems.

Prašome visus kuo gausiau dalyvauti.

Klubo valdyba

Norintieji užsakyti savo giminėms ar pažįstamiems Lietuvoje, gali tai padaryti prisiųsdami jų adresą ir pinigus „EL" adresu. Tačiau turime priminti, kad Karališkasis Britų paštas iš Vakarų spaudinių pristatymo į Lietuvą dar negarantuoja.

LONDONE

GARBINGAS SVEČIAS LONDONE

Balandžio 2 d., grįždamas iš Pietų Amerikos, ilgametis sąžinės kalinys kun. Alfonsas Svarinskas, Viduoklės klebonas, Londone išbus iki balandžio 14 dienos. Londono Lietuvių bažnyčioje Verbų Sekmadienį, balandžio 8 dieną, 11 val., laikys šv. Mišias ir pasakys pamokslą.

Did. Ketvirtadienį ir Did. Penktadienį praves prieš Velykinį susikaupimą Londono ir jo apylinkių lietuviams šia tvarka: Did. Ketvirtadienį, balandžio 12 dieną 19 val. šv. Mišios ir pamokslas, Did. Penktadienį, balandžio 13 d., 15 val., Did. Penktadienio pamaldos ir pamokslas. Šiomis dienomis išklausys išpažinčių prieš pamaldas.

Did. Penktadienį po pamaldų, parapijos svetainėje iškilusis kalinys padarys Londono lietuviams pranešimą rūpimais Lietuvos reikalais. Kviečiame visus dalyvauti. Susikaupimo dienose ir pranešime susitiksime su garbingu svečiu.

Balandžio 14 dieną Did. Šeštadienį vakarinių pamaldų nebus.

Velykų rytą pamaldas laikys kun. Alfonsas Svarinskas, o ne ark. J. Bulaitis, kaip kad buvo pranešta praėjusią savaitę.

SUSIRGO KUN. J. SAKEVIČIUS

Kovo 16 d. širdies smūgio ištiktas, susirgo kun. Jonas Sakevičius, MIC., Lietuvių Šv. Kazimiero rektorius Londone. Dvylika dienų išbuvęs ligoninėje, kovo 28 d. sugrįžo stiprėti. Tačiau pareigas tegalės eiti tik po 3-jų mėnesių.

MIRĖ PRANAS ČESNAUSKAS

Vasario 28 d. Bournemouthe mirė Pranas Česnauskas, 74 m. Liko žmona anglė Florence Beatrice be šeimos. Velionis mėgo skaityti lietuvišką spaudą. Beveik visą savo amžių, atvykęs po karo iš Lietuvos, dirbo ten pat kaip padavėjas. Velionis sakydvosi mokąs skanią arbatą paruošti.

IŠVYKA LIETUVIŲ SODYBON

Londono lietuviškosios parapijos tradicinė išvyka Lietuvių Sodybon bus sekmadienį, gegužės 27 d.

Išvažiuosime nuo Lietuvių bažnyčios 8.30 val., o nuo Lietuvių Namų, 2 Ladbroke Gardens, W11., 9 val. Iš Sodybos išvažiuosime 19 val.

Norintieji išvykoje dalyvauti prašomi užsirašyti: Lietuvių Namuose pas Vl. Veličką, o sekmadieniais parapijos Svetainėje pas Vl. Veličką ir S. Kasparą. Užsirašant įmokami kelionpinigiai 5.50 sv. *Parapijos taryba*

METINIS SUSIRINKIMAS

Balandžio 7 d., šeštadienį, 17 val. įvyks Londono Lietuvių Šv. Kazimiero klubo narių metinis susirinkimas parapijos Svetainėje, 21 The Oval, Hackney Rd., London E2.

Susirinkimo darbotvarkėje: klubo valdybos pranešimai, valdybos rinkimai 1990/91 metams.

Visi klubo nariai kviečiami susirinkime dalyvauti ir su savimi turėti nario korteles, kurios bus reikalingos renkant valdybą.

Klubo valdyba

KELIONĖ Į LIETUVĄ

Pirma kelionė iš Gatwick tiesiog į Vilnių įvyks gegužės 13 d., kartu su „Gimtinės" ansambliu. Kaina £280.00 asmeniui. Parūpinami asmeniški iškvietimai ir vizos.

Dar yra 33 vietos!

Dėl tolimesnės informacijos kreipkitės pas J. Raišienę. Tel.: 01-727 2470 ar 01-740 8528.

DVIGUBAS „EL" NUMERIS

Dėl vykstančių spaustuvėje pasikeitimų, balandžio 5-19 d.d. negalėsime atspausdinti „Europos lietuvio". Todėl šį numerį (13-14) spausdiname dvigubą, 8 puslapių. Sekantis „Europos lietuvio" 15 numeris išeis balandžio 20 d.

Skaitytojų ir bendradarbių už sutrukdymą atsiprašome ir linkime turiningų Šv. Velykų.

„EL" Redakcija ir Administracija

KVIETIMAS Į SAVAITGALIO STOVYKLĄ BRADFORDE

Mielos sesės ir broliai,

Pasaulio skautų patrono šv. Jurgio ir Palaimintojo Jurgio Matulaičio minėjimo proga, Europos Rajono Vadija balandžio 21-22 d.d. ruošia skautų, skaučių savaitgalio stovyklą Bradforde, Lietuvių Klubo „Vyties" patalpose, 5 Oak Villas, Maningham Lane, Bradford, Yorks, BD8 7BG.

Sesės ir broliai kviečiami gausiai dalyvauti. Prašom atsivežti tvarkingas uniformas, miegamus maišus ir tualetinius reikmenis. Renkamės šeštadienį, 21-mo balandžio, 12 val., o išsiskirstysime sekmadienio popietėje. Šeštadienio vakare imitacinis laužas, sekmadienį — šv. Mišios Klubo salėje, jas atnašaus kan. V. Kamaitis.

Dalyvaujantieji maisto reikalais maloniai prašomi iš anksto užsiregistruoti pas Rajono Vadą raštu ar telefonu: S.B. Vaitkevičius, 325, Eastfield Road, Tererborough, Cambs. PE1 4RA, tel: 0733-41705. Palengvinimui maisto išlaidų solidarumo mokestis iki 14 metų 1.00 sv., virš 14 — 2.00 sv.

Gerbiamus rėmėjus, Bradfordo ir apylinkės tautiečius maloniai kviečiame į klubą pabendrauti su skautiškuoju jaunimu, šeštadienio vakarą 7.30 val. į įmitacinį laužą, o taip pat sekmadienį į šv. Mišias klubo salėje 12-tą ar 13 val. (bus paskelbta klubo skelbimų lentoje).

Lauksime visų. Vis budžiu!

v.s.S.B. Vaitkevičius
LSS Europos Rajono Vadas

PADĖKA

Su pirmaisiais pavasario žiedais, Maidenhead DBLS Skyriaus kasininkas Silvano Woronycz atskubėjo su skyriaus ir narių auka, jau 41-mai Rajono vasaros stovyklai, viso 41.00 sv. Aukojo: DBLS Maidenhead skyrius, P. Girnys ir R. Šovienė po 10.00 sv., P. Tričys — 5.00 sv., J. Kvietkauskas — 3.00 sv., J. Eigminas 2.00 sv., J. Stulgaitis 1.00 sv.

Skyriaus pirmininkui, nariams ir mieliems aukotojams nuoširdus skautiškas AČIŪ.

DBLS Boltono skyrius, per skyriaus pirmininką A.H. Vaineikį paaukojo skautams 10.00 sv.

Skyriaus pirmininkui, valdybai ir nariams nuoširdi padėka.

Skautiška padėka mielam P. Liesiui už 10.00 sv. auką ir Derbiečiams už dosnias aukas: Vl. Šližienei 15.00 sv. stovyklai ir 15.00 sv. „Budėkime" leidiniui, A.M. Turevičiai 5.00 sv. stovyklai ir 5.00 sv. „Budėkime" leidiniui.

Į šią vasaros stovyklą tikimės turėti svečių ir iš Tėvynės, Lietuvoje atgaivintos skautijos atstovus, taip pat didesnį skaičių iš Vasario 16 gimnazijos Vokietijoje. Tai iš mūsų pareikalaus didesnių išlaidų, todėl kad ir mažiausia auka yra laukiama su didele padėka.

Dar sykį visiems mieliems aukotojams nuoširdus skautiškas AČIŪ.

Budime! **v.s. S.B. Vaitkevičius**
LSS Europos Rajono Vadas

BOLTONE

BRITŲ PARLAMENTARAS REMIA LIETUVIUS

Pagal vietinį anglų dienraštį „Bolton Evening News", konservatorius Tom Sackville, MP, vienas iš trijų Boltoną atstovaujančių parlamentarų, ragina D. Britanijos užsienio reikalų ministeriją, kad ji griežtai prieštarautų prieš Rusijos kariuomenės dalinių siuntimą į Lietuvą. Savo laiške užsienio reikalų ministrui Douglas Hurd jis rašė, kad Lietuva yra jau per ilgai kentėjusi. Jis, tarp kitko, teigė: „Po trijų šiurpių Hitlerio okupacijos metų, karo pabaigoje, Lietuva vėl buvo Sovietų okupuota. Dešimtys tūkstančių nekaltų žmonių buvo išvežti į Sibiro lagerius, kuriuose daug jų ir mirė. Penkiasdešimt metų priespauda, tačiau nepalaužė lietuvių dvasios".

Jo nuomone prezidentas Gorbačiovas gali su lietuviais negailestingai pasielgti.

Tom Sackville yra lietuvių ir pabaltiečių draugas jau keli metai. Praėjusią vasarą jis pabaltiečių atstovus buvo pasikvietęs vaišėms Parlamento Rūmuose. Lietuviai su juo ryšį palaiko per savo pirmininką, kuris Tom Sackville pažįsta asmeniškai ir kuris su juo susirašinėja lietuvių ir Boltono Baltijos Tautų Komiteto reikalais.

PASAULYJE

Castro neįsileidžia Amerikos TV

Pirmieji bandymai per televiziją iššaukti nepasitenkinimą Kuboje ir suagituoti žmones prieš Fidelio Castro vyriausybę nepasisekė. Kubai pavyko sėkmingai sutrukdyti transliacijas iš amerikiečių stoties MT Marti. Baltųjų Rūmų sekretorius Marlin Fitzwater pareiškė, kad jie tuo ir tikėjosi. Transliacijos bus siunčiamos ir toliau, kad parodytų Kubos gyventojams, kaip komunizmas buvo išnaikintas kitose pasaulio dalyse.

Atsistatydino arkivyskupas

Anglikonų bažnyčios galva Canterburio arkivyskupas Robert Runcie, vadovavęs bažnyčiai 10 metų, atsistatydino. Jau prasidėjo lenktynės surasti naują arkivyskupą. Jį turės paskirti premjerė Margaret Thatcher iš dviejų dvasiškijos pasiūlytų kandidatų. Eina balsai, kad tokia paskyrimo tvarka yra nepriimtina šiais laikais.

Dr. Runcie vadovavo anglikonų bažnyčiai gana neramiais laikais, sprendžiant klausimus, ar priimti moteris į kunigus, ar leisti kunigams išsiskirti ir vėl apsivesti. Tai buvo svarstoma per paskutinę Lambeth konferenciją. Amerikoje į vyskupus buvo pašventinta divorsantė negrė, o čia pat Britanijoje vienas naujai paskirtas vyskupas pareiškė netikįs į Kristaus kūnišką prisikėlimą ir šv. Mergelės Nekaltą prasidėjimą. Politikai arkivyskupą kaltino, kad jie daugiau kreipė dėmesį į politinius, o ne į religinius dalykus, ir statistika rodo, kad dabar daugiau katalikų eina į bažnyčią negu anglikonų, nežiūrint to, kad katalikai sudaro tik mažą procentą gyventojų. Sakoma, Margaret Thatcher nelabai jį mėgsta, nes jis dažnai pakritikuoja vyriausybės politiką.

Mugabė laimėjo rinkimus

Kaip buvo tikėtasi prezidento Mugabe Zanu partija laimėjo rinkimus Zimbabwe. Opoziciją sudaro Zum partija, kuriai vaodovauja su Mugabe susipykęs politikas Edgar Tekere. Rinkimai praėjo nevisiškai ramiai, buvo susirėmimų. Laimėjęs rinkimus Mugabe pareiškė, kad jis norįs įvesti vienos partijos valdžią, nes Afrikos valstybėms daugpartinė sistema netinkanti. Iki šiol jis to negalėjo padaryti, nes turėjo laikytis Lancaster konferencijos susitarimų, kada D. Britanija davė buvusiai Rodezijai nepriklausomybę su sąlyga, kad per dešimt metų laikysis tos konferencijos nutarimų. Dešimt metų jau praėjo.

Tuo tarpu kita Afrikos valstybė Zaire atrodo nori savo vienos partijos sistemą reorganizuoti. Prezidentas Mobutu, kuris diktatoriškai valdė kraštą 25 metus, sako esąs paveiktas įvykių pasaulyje ir norįs atsiklausti žmonių, ką jie galvoja apie jų sistemą.

Gorbačiovas išgarsino Lietuvą

Per labai trumpą laiką mes gavome daugiau propagandos, negu per paskutinius 50 metų. Laikraščiai ir televizija buvo pilni aprašymų, kaip kovėsi prezidentas V. Landsbergis su M. Gorbačiovu dėl Lietuvos Nepriklausomybės. Dauguma komentarų pripažino mums teisę į nepriklausomybę, bet sakė, kad reikia derėtis, nes kitaip Kremlius gali būti priverstas pavartoti jėgą, ką jis dalinai ir padarė, gaudydamas dezertyrus ir okupuojant komunistų partijos būstinę. Sakoma, kad tas buvo padaryta, kad parodyti sovietų teisę valdyti kraštą, paneigti nepriklausomybės paskelbimą. Landsbergio kreipimasis į pasaulį, ieškant paramos, davė tik drungnus atsiliepimus. Gal aštriausiai pasisakė prezidento Busho padėjėjai, kad jėgos pavartojimas prieš Lietuvą gali sugadinti santykius ir pakenkti numatomai Gorbačiovo ir Busho konferencijai, kada bus svarstomi nusiginklavimo reikalai, labai svarbūs Sovietų Sąjungai. Premjerė Thatcher gi kalbėjosi 50 min. su Gorbačiovu telefonu, ragindama jį taikingai išpręsti Lietuvos reikalą, o užsienio reikalų ministras D. Hurd greitai važiuoja į Maskvą irgi tuo pačiu reikalu.

Estijos paralamentas balsavo už sovietų konstitucijos nepripažinimą ir negaliojimą jų teritorijoje, bet kolkas susilaiko nuo nepriklausomybės paskelbimo. Estija yra gal geriausioje padėtyje paskelbti nepriklausomybę, nes pašonėje turi Suomiją, kuri žada padėti Estijai išsivaduoti iš Sovietų Sąjungos.